

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Drahomíra Rybová
Srovnávací analýza utváření koalic ve
statutárních městech, krajích a na celostátní
úrovni

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Eva Bradová

Olomouc 2009

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 23. března 2009

---

podpis

Mé poděkování patří Mgr. Evě Bradové za trpělivé a důsledné vedení práce.

Obsah

Úvod.....	6
1. Teorie koalic.....	10
1. 1 Typologie exekutivních koalic	11
2. Komunální úroveň politiky	14
2. 1 Volby do zastupitelstev statutárních měst v roce 1998	14
2. 1. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů.....	16
2. 2 Volby do zastupitelstev statutárních měst v roce 2002	19
2. 2. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů.....	20
2. 3 Volby do zastupitelstev statutárních měst v roce 2006	24
2. 3. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů.....	25
2. 4 Zhodnocení koalic statutárních měst	28
3. Krajská úroveň politiky	30
3. 1 Krajské volby v roce 2000.....	30
3. 1. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů.....	31
3. 2 Krajské volby v roce 2004.....	33
3. 2. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů.....	34
3. 3 Krajské volby v roce 2008.....	36
3. 3. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů.....	37
3. 4 Zhodnocení krajských koalic.....	40
4. Celostátní úroveň politiky	43
4. 1 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 1998.....	43
4. 1. 1 Utváření koalice	44
4. 2 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002.....	45
4. 2. 1 Utváření koalice	45
4. 3 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006.....	46
4. 3. 1 Utváření koalice	47

4. 4 Zhodnocení koalic na celostátní úrovni.....	48
Závěr	50
Seznam pramenů a literatury.....	55
Prameny	55
Literatura	56
Internetové zdroje.....	58
Přílohy.....	62
Abstrakt	65
Abstract	66

Úvod

Teorie koalic je tématem, které patří v politologii k ne zcela probádaným. Zvláště krajská úroveň, která se stala součástí české politiky až v roce 2000, trpí deficitem nedostatečné analýzy. Proto se budu ve své práci zabývat tvorbou krajských koalic v letech 2000, 2004 a 2008. Další část zaujmou koalice statutárních měst. Jelikož první svobodné volby do zastupitelstev obcí proběhly již v roce 1990, nekonají se ve stejných letech jako volby krajské. Abychom mohli porovnávat stejný počet volebních období, zaměřím se u statutárních měst na volby v letech 1998, 2002 a 2006. Tyto dvě úrovně následně porovnáám s koalicemi, které vznikly po volbách do Poslanecké sněmovny ve stejném časovém období jako koalice statutárních měst, tedy v letech 1998, 2002 a 2006, resp. 2007.

V práci budu vycházet z různých typů koalic, na základě kterých se utváří koalice jak na úrovni celostátní, tak na úrovních nižších (krajů a měst), proto první část textu věnuji teoretickému vymezení tvorby koalic. Popíši americkou a evropskou tradici a přístupy office-seeking a policy-seeking, které jsou pro ně typické. Za pomoci těchto tradic a přístupů formulovali odborníci typologii koalic, která se stane podkapitolou teoretické části. Zaměřím se na dva základní typy koalic, minimální vítězné a velké a následně na jejich varianty.

Další částí práce se stane politika komunální. Podle Petra Fialy „má komunální politika tolik podob, kolik je obcí“¹. Jedná se o úroveň, kterou je možno rozčlenit podle velikosti obcí a měst. Je tedy bezúčelné zkoumat komunální volby celoplošně, proto se zaměřím na analýzu voleb a tvorbu koalic v jednotlivých statutárních městech. Tuto rovinu jsem zvolila zejména proto, že politické strany se ve velkých městech nejvíce podobají stranám na krajské i parlamentní politické úrovni a dochází v nich ke vzniku stabilních a trvalých koalic.

Krajské volby v již zmiňovaných letech 2000, 2004 a 2008 se stanou předmětem následující části textu. Na všech sledovaných úrovních provedu analýzu výsledků voleb pro parlamentní strany a porovnáám jejich úspěchy, resp. ztráty v jednotlivých letech. Každá kapitola analyzující volební výsledky bude doplněna podkapitolou zabývající se utvářením povolebních koalic.

---

¹ BALÍK, Stanislav: *Komunální volby 2006*. Revue Politika, 4, 2006, č. 9, s. 11.

Volby do Poslanecké sněmovny v letech 1998, 2002 a 2006 se stanou poslední analyzovanou úrovní politiky. Zapojení celonárodní roviny je nezbytné, aby bylo možné provést komparaci tvorby koalic víceúrovňového vládnutí v České republice, kterou se budu zabývat v závěru práce. Zde se mimo jiné zaměřím na koaliční vztahy mezi stranami a vliv opozice u jednotlivých politických rovin.

Pomocí metody analýzy zhodnotím jednotlivé volby, jejich výsledky a typy koalic, které byly utvořeny, což mi poslouží ke konečnému srovnání četnosti krajských, statutárních a celostátních koalic. Na základě komparativní metody se pokusím vyjádřit rozdíl mezi koalicemi statutárními, vyšších územních samosprávných celků a Poslanecké sněmovny.

V textu budu ověřovat následující hypotézy:

- V radách statutárních měst existuje tendence k vytváření převážně velkých koalic, protože strany se snaží být v každém volebním období součástí koalice. Platí tedy, že čím nižší úroveň samosprávy, tím slabší vliv opozice na politické dění a proto častější výskyt velkých koalic.
- U samosprávné úrovně krajů dochází k posilování office seeking přístupu, jelikož při tvorbě koalic oslabují principy programového hlediska a ideologické vzdálenosti stran.
- Na celostátní úrovni se strany snaží spolupracovat a vytvářet koalice na základě programové shody a vznikají tak koalice programově a ideologicky blízké.

V českém politologickém prostředí se problematikou koalic zabývá Blanka Říchová. Ve své publikaci *Přehled moderních politologických teorií*² věnuje jednu z kapitol teoriím koalic, která mi poslouží zejména v první části textu. Autorka toto téma dále rozebírá například v knize *Vládní modely v parlamentních systémech*, ve které analyzuje praktické pojetí koalic v Nizozemí.³ Dalším odborníkem zabývajícím se touto problematikou je americký politolog William Harrison Riker. V knize *The Theory of Political Coalitions* z roku 1962 detailně rozpracovává svoji průkopnickou definici minimální vítězné koalice. V první části

---

² I když se jedná spíše o knihu určenou pro studenty vysokých škol, teorie koalic je zde rozpracována velmi podrobně a je přínosným materiálem mé práce.

³ Tímto tématem se zabývá ve statí pod názvem *Koaliční vlády v Nizozemí v letech 1946–2003*.

textu vymezuje výše zmíněnou koalici a vysvětluje, proč je nejvhodnější takovou koalici vytvářet a naopak proč je iracionální uzavírat koalice velké. Tato část se pro mne stane vhodným zdrojem při teoretickém uchopení práce. Druhou část knihy nevyužiji, jelikož vychází do velké míry z matematických proměnných a vzorců, což přesahuje vymezený rámec mé studie.

Samotnou aplikací teorie na koalice, které vznikají v České republice, se zabývá Ladislav Cabada a další politologové ve sborníku *Koalice a koaliční vztahy*. Kapitoly od Lenky Strnadové a Stanislava Balíka hodnotí krajské koalice v letech 2000 a 2004. Dalším přínosným materiálem se pro mne stala kniha *Krajské volby 2000. Fakta, názory, komentáře*, jejímž editorem je Ladislav Mrklas. Publikace se zabývá prvními krajskými volbami z různých úhlů pohledu, jako jsou volební kampaň, volební geografie, profily hlavních kandidujících stran a v neposlední řadě je zde také kapitola pod názvem *Ustavování krajských rad z pohledu teorie koalicí a praxe*.

Krajské volby se staly jedním z oblíbených témat Stanislava Balíka a Pavla Šaradína. První jmenovaný vydal sborník *Krajské volby 2004*, ve kterém jsou hodnoceny výsledky voleb spolu s povolebním vyjednáváním. Jedná se o přehledné zpracování informací týkající se jednotlivých krajů, společně s celkovými výsledky voleb téhož roku. Úrovní krajů se zabývá také kniha Pavla Šaradína *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*, která se stala první českou knihou svého druhu. Objevuje se zde teorie volebních cyklů, kterou využiji při zpracovávání práce. Na základě analyzovaných výsledků voleb se pokusím tuto teorii potvrdit či vyvrátit.

Oba výše zmínění autoři se věnují také volbám komunálním. Pavel Šaradín se spolu s Janem Outlým staly editory knihy *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích*. V této knize se pro mne staly přínosné zejména případové studie pěti statutárních měst. Podrobně jsou zde analyzovány profily kandidujících stran, jejich programy a vytváření povolebních koalic. Z publikace *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností* od Stanislava Balíka využiji zejména studii komunálních voleb v letech 1994–2006 spolu s kapitolami týkající se exekutivních koalic. Články autora v politologických časopisech, např. *Revue Politika*, představují další doplňkovou literaturu, kterou použiji v této práci.

Z internetových zdrojů patří mezi stěžejní materiály portály krajů a statutárních měst, i když se mnohdy liší svojí kvalitou a dostupností. Při analýze

voleb využívám volebního serveru Českého statistického úřadu, který podrobně a přehledně zpracovává výsledky všech typů voleb. Nejobtížněji přístupné jsou informace o komunálních volbách roku 1998. Autoři věnující se komunální politice nejčastěji zkoumají volební období od roku 2002. Z tohoto důvodu se pro mne stal velmi přínosný server anopress.cz, ze kterého čerpám většinu informací o vznikajících koalicích ve statutárních městech po listopadových volbách roku 1998.

I když téma mé bakalářské práce vychází výlučně z českého prostředí, tematikou formování koalic se zabývají také zahraniční autoři. Jedná se například o knihu *Multiparty Government* autorů Michaela Lavera a Nomana Schofielda, nebo články zahraničních odborníků získané prostřednictvím internetové databáze JSTOR. Zahraniční zdroje jsem v práci využila v menší míře, což je na jedné straně způsobeno zvolením českého tématu, na straně druhé jsem si vědoma, že by byla možná další komparace s některými evropskými zeměmi, v čemž mi však brání rozsah práce.

1. Teorie koalic

Teorie koalic vychází z velké části z teorie her. Obě dvě předpokládají racionální chování aktérů. Hráči se snaží maximalizovat svůj zisk a minimalizovat náklady a ztráty. Z pohledu teorie koalic lze rozlišit dvě tradice. Americkou a evropskou. Hlavní odlišnost spočívá v jejich rozdílném pohledu na motivy, kterými jsou strany vedeny při vstupu do vlád.⁴ První zmiňovaný přístup navazuje na klasickou teorii her ze 40. let 20. století⁵, kterou zhruba o 20 let později rozpracovává William Harrison Riker⁶.

Tento autor považuje za aktéry hry minimálně tři hráče⁷, kteří soupeří o co největší zisk. Americká tradice vychází z ekonomické „minimax“ strategie, na základě které chtějí hráči (politické strany) minimalizovat náklady, resp. ztráty a maximalizovat zisk. Strany se proto snaží uzavírat koalice, které jim zajistí co nejmenší legislativní většinu potřebnou ke schvalování návrhů zákonů, čímž si zajistí co největší zisk v podobě ministerských křesel.⁸ Takto vzniklé koalice vychází z tzv. office seeking přístupu, podle kterého hráči primárně usilují o co největší počet křesel ve vládě.⁹ Podle Rikera budou vznikat minimální vítězné koalice (*minimal winning coalition, MWC*), které zajistí naplnění racionality.¹⁰

Koalice, které nejsou vítězné, jsou podle tohoto amerického politologa blokové (*blocking coalition*), neboť strany nejsou schopny prosadit své návrhy bez podpory jiného aktéra. Proto Riker nesouhlasí s vymezením všezahrnujících koalic, ve kterých jsou všichni hráči členy koalice. V těchto případech neexistují ztrátoví hráči, tudíž ani ti, kteří vítězí.¹¹

Americká tradice vychází z americké politické praxe a je zde uplatňována hra s nulovým součtem.¹² Politická strana, která se nedostane do vlády, je považována za hráče, který prohrál a musí vyčkat až do dalších voleb, kdy se

---

⁴ CABADA, Ladislav: *Koaliční vládnutí v České republice – teoretická východiska v porovnání s praktickým naplněním*. In: CABADA, Ladislav (ed.): *Koalice a koaliční vztahy*. Plzeň 2006, s. 10.

⁵ Původně se jednalo o ekonomický model vycházející z racionálního chování aktérů na trhu vypracovaný Oskarem Morgensternem a Johnem von Neumannem.

⁶ V 60. letech 20. století vydává významnou práci *The Theory of Political Coalitions*.

⁷ RIKER, William: *The Theory of Political Coalitions*. New Haven 1962, s. 35.

⁸ ŘÍCHOVÁ, Blanka: *Přehled moderních politologických teorií*. Praha 2000, s. 120.

⁹ BUDGE, Ian – LAVER, Michael: *Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory*. *Legislative Studies Quarterly*, 11, 1986, č. 4, s. 490. (<http://www.jstor.org/>)

¹⁰ ŘÍCHOVÁ, B.: c. d., s. 130.

¹¹ RIKER, W.: c. d., s. 39–40.

¹² Tamtéž, s. 29, 34.

může situace změnit. Jinak je tomu u tradice evropské. Strana, která nezvítězí, může vstoupit do koalice a spolupracovat na vládnutí.¹³

Americká tradice se tak brzy stala terčem kritiky evropských odborníků. Nesouhlasili s tvrzením, že hlavní motiv stran při vytváření koalic vychází ze snahy dosáhnout co největšího zisku exekutivních postů a vznikla tradice evropská. Jako kontrast „boje o posty ve vládě byl formulován policy seeking přístup vyznačující se bojem o prosazení politického programu“.¹⁴ Koalici vytvářejí strany, u nichž je značný programový průnik. Pro strany není primární získat co nejvíce pozic ve vládě, ale prosadit co nejvíce ze svých programů v dané koalici. Posty ve vládě jsou nástrojem, za pomoci něhož prosadí své programové cíle.¹⁵ Tato tradice zohledňuje také velké koalice a menšinové vlády, které americký přístup označuje za deviantní.¹⁶ Není pro ni zásadní tvorba minimálních vítězných koalic, jelikož ztráty plynoucí z menšího počtu vládních křesel jsou kompenzovány prosazením určité politiky.¹⁷

1. 1 Typologie exekutivních koalic

Pojmem koalice rozumíme „spojenectví dvou a více stran disponující nadpoloviční většinou hlasů v legislativním orgánu“¹⁸. V politologii rozlišujeme dva základní typy koalic. Koalice minimální vítězné a velké, přičemž oba typy s sebou přináší další varianty. Autoři používají různé typologie, v konečném důsledku se však významněji neliší, proto použiji takovou, která bude přínosná v další části textu.

Minimální vítězná koalice (MWC) bývá definována jako koalice, ve které se nevyskytuje žádný člen navíc. Podle jejího autora W. H. Rikera je iracionální, aby se strany, které jsou schopny utvořit MWC, dělily o místa v exekutivě s další,

---

¹³ ŠVEC, Kamil: *Aplikace teorie koalic na proces utváření krajských rad v České republice*. Bakalářská práce. Hradec Králové, FHS UHK, s. 656.

¹⁴ ŘÍCHOVÁ, B.: c. d., s. 121.

LAVÉR, Michael – SCHOFIELD, Norman: *Multiparty Government. The Politics of Coalition in Europe*. Oxford 1990, s. 186.

¹⁵ Tamtéž, s. 164.

¹⁶ Podle zastánců office-seeking přístupu není rozumné vytvářet velké koalice, neboť v legislativě není potřeba hlasů nadbytečné strany a naopak v exekutivě se musí dělit o posty s další stranou. Naopak s menšinovými vládami nesouhlasí, neboť proti ní vzniká většinová opozice, která se může kdykoliv ujmout vlády. ŘÍCHOVÁ, B.: c. d., s. 130, 135.

¹⁷ STRNADOVÁ, Lenka: *Proces formování povolebních koalic v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR a na úrovni samosprávy: komparativní analýza*. In: CABADA, Ladislav (ed.): *Koalice a koaliční vztahy*. Plzeň 2006, s. 31.

¹⁸ BALÍK, Stanislav: *Typologie exekutivních koalic v českém prostředí*. In: CABADA, Ladislav (ed.): *Koalice a koaliční vztahy*. Plzeň 2006, s. 53.

nadbytečnou stranou.¹⁹ Později Riker zavádí další typ MWC, kterou se stává minimální vítězná koalice s nejmenším počtem křesel (*minimum size coalition, MSC*). Jedná se o koalici, která disponuje tolika mandáty, kolik jich je nezbytných k získání legislativní většiny. Čím menší počet členů bude většinu tvořit, tím více exekutivních postů jednotlivé strany získají.

V roce 1968 publikoval Michael Leiserson článek pod názvem *Factions and Coalitions in One-Party Japan: An Interpretation Based on the Theory of Games*, ve kterém přichází s novým typem koalice – minimální vítězná s nejmenším počtem aktérů (politických stran).²⁰ Vychází z tzv. „bargaining proposition“, který lze přeložit jako „návrh vyjednávání“²¹. Podle Leisersona s přibývajícím počtem stran v koalici je vyjednávání složitější. Nejracionálnější jsou koalice, které vytváří co nejmenší počet stran.²²

Pro tyto dvě, resp. tři varianty byl stále principiální počet členů. Jedná se o koalice, které jsou typické pro americkou tradici. Pro třetí a čtvrtou variantu je kromě počtu členů důležitá také ideologická vzdálenost mezi stranami. Koalice s nejmenší programovou vzdáleností členů (*minimal range coalition, MRC*) vylučuje spolupráci s ideologicky nejvzdálenějšími stranami, neboť koalici s nimi nepovažují za stabilní. Koalice tvoří strany, které k sobě mají programově blízko.²³ Jako poslední varianta je uváděna koalice kombinující počet členů a jejich ideologickou orientaci (*minimal connected winning coalition, MCWC*). Podle autora této varianty, Roberta Axelroda, dochází ke spolupráci stran, které jsou si programově a ideologicky nejbližší. Nemusí se však výlučně jednat o minimální vítěznou koalici. Může se vyskytnout případ, kdy dvě větší strany k sobě přiberou třetí, která tvoří určitý mezičlánek mezi dvěma hlavními stranami.²⁴

V evropských multipartijních systémech (Českou republikou nevyjímaje) se často vyskytují také velké koalice a menšinové vlády. Velké koalice (*surplus majority coalition, SMC*) jsou definovány jako takové, ve kterých se vyskytuje

---

¹⁹RIKER, W.: c. d., s. 32–40.

²⁰ LEISERSON, Michael: *Factions and Coalitions in One-Party Japan: An Interpretation Based on the Theory of Games*. The American Political Science Review, 62, 1968, č. 3, s. 782. (<http://www.jstor.org/>)

²¹ ŠVEC, K.: c. d., s. 657.

²² LEISERSON, M.: c. d., s. 775–776. Jelikož Leiserson nepojmenoval nově vzniklou koalici, budu ji označovat jako koalici s minimálním počtem aktérů (v tabulkách *minimal number of participants, MNP*).

²³ MRKLAŠ, Ladislav – SOKOL, Petr: *Ustavování krajských rad z pohledu teorie koalicí a praxe*. In: MRKLAŠ, Ladislav (ed.): *Krajské volby 2000. Fakta, názory, komentáře*. Praha 2001, s. 129.

²⁴ ŘÍCHOVÁ, B.: c. d., s. 133.

minimálně jeden nadbytečný člen, což znamená, že není důležitý k získání legislativní většiny.²⁵ Pokud ke kritériu počtu aktérů přidáme kritérium ideologie, rozlišíme další varianty velkých koalic, které pro nás budou taktéž přínosné při analýze koalic u jednotlivých úrovní.

Jedná se o koalici širokou, žurnalisty označovanou jako duhovou. V tomto případě dochází ke spojenectví téměř všech relevantních stran. Vně koalice zůstává pouze politický subjekt, který se od ostatních stran vymyká svojí ideologií. Všestranná koalice je poslední variantou koalice velké a je pro ni typická přítomnost všech relevantních stran.²⁶

Přestože zastánci MWC považují vytváření velkých koalic a menšinových vlád za případy deviantní, nejedná se o neobvyklý jev. Ve dvanácti západních demokraciích bylo od konce druhé světové války do roku 1971 vytvořeno 74 menšinových kabinetů a 60 velkých koalic z celkového počtu 207.²⁷

Tabulka č. 1: Typologie exekutivních koalic

Počet členů či mandátů koalice		Ideologické hledisko, popřípadě počet členů
MWC	MSC	MRC
	MNP	MCWC
Velká koalice		Velká
		Široká
		Všestranná

Zdroj: BALÍK, S.: *Typologie exekutivních koalic...*, s. 57.

²⁵ NOVÁK, Miroslav: *Typy vlád a jejich utváření: ČR v komparativní perspektivě*. In: LEBEDA, Tomáš – NOVÁK, Miroslav (eds.): *Volební a stranické systémy ČR v mezinárodním srovnání*. Dobrá Voda 2004, s. 337.

Důvodem k sestavení velké koalice může být například snaha prosadit ústavní změny, které vyžadují souhlas kvalifikované většiny. V České republice se jedná o třípětinovou většinu všech poslanců a třípětinovou většinu přítomných senátorů. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, Hlava druhá, čl. 39 (4).

²⁶ BALÍK, S.: *Typologie exekutivních koalic...*, s. 56.

²⁷ HERMAN, Valentine – POPE, John: *Minority Governments in Western Democracies*. British Journal of Political Science, 3, 1973, č. 2, s. 194. (<http://www.jstor.org/>)

2. Komunální úroveň politiky

Z důvodu různé velikosti obcí není vhodné zkoumat komunální úroveň politiky jako jeden celek, neboť závěry by měly omezenou vypovídací hodnotu. Obecních, městských, statutárních zastupitelstev, spolu se zastupitelstvem hlavního města Prahy, městských částí a městských obvodů je více než šest tisíc, přičemž všechny spadají do stejné politické úrovně.²⁸ Společné výsledky by byly značně zkreslující, neboť existuje značná disproporce mezi potřebným ziskem hlasů k dosažení jednoho mandátu v malé obci a ve velkém městě. V malé obci stačí hlasů daleko méně.²⁹ Pro závěrečnou komparaci bude nejvhodnější zabývat se zastupitelstvy, která se nejvíce podobají rovině krajské a parlamentní. Proto vybírám statutární města, která jsou svojí velikostí a fungováním politiky s dalšími sledovanými úrovněmi srovnatelná.

Statutární města jsou města se zvláštním postavením, která mohou upravit své vnitřní poměry obecně závaznou vyhláškou (statutem). V současné době je v České republice evidováno 23 takových měst. Jedná se o Brno, České Budějovice, Děčín, Frýdek-Místek, Havířov, Hradec Králové, Chomutov, Jihlavu, Karlovy Vary, Karvinou, Kladno, Liberec, Mladou Boleslav, Most, Olomouc, Opavu, Ostravu, Pardubice, Plzeň, Přerov, Teplice, Ústí nad Labem a Zlín.³⁰

2.1 Volby do zastupitelstev statutárních měst v roce 1998

Obecní volby v roce 1998 proběhly na základě zákona č. 152/1994 Sb., ve kterém nebyla stanovena uzavírací klauzule.³¹ Do zastupitelstev se dostalo velké množství malých politických stran, hnutí, sdružení apod. Proto se častým jevem staly koalice velké, ve kterých se mnohdy vyskytovala nadbytečná strana s pouhým jedním zastupitelským mandátem. Velké koalice tak mají v těchto volbách jiný charakter než ve všech dalších komunálních i krajských. Tyto volby nám ukazují potřebu uzavírací klauzule, bez níž je sestavování koalic složité a fragmentované stranické prostředí nepřináší efektivní fungování koalic.

---

²⁸ KRUTÍLEK, Ondřej: *Celkové výsledky komunálních voleb 2002*. In: BALÍK, Stanislav (ed.): *Komunální volby v České republice v roce 2002*. Brno 2003, s. 54.

²⁹ HUDÁK, Jakub – JÜPTNER, Petr: *Politické strany na komunální úrovni*. In: HUDÁK, Jakub – JÜPTNER, Petr – SVOBODA, Jiří (eds.): *Komunální politické systémy*. Praha 2003, s. 26.

³⁰ Zákon o obcích (obecních zřízeních) č. 128/2000 Sb.

³¹ OUTLÝ, Jan: *Volby do zastupitelstev v obcích*. In: OUTLÝ, Jan – ŠARADÍN, Pavel: *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích*. Olomouc 2004, s. 17.

V roce 1998 se konaly volby ve třinácti³² statutárních městech. Pokud se podíváme na výsledky hlavních parlamentních stran³³, nejúspěšnější se stala ODS, která ve statutárních městech získala 30,03 % hlasů. Druhou stranou, které se podařilo překlenout 20% hranici (22,29 %), je ČSSD. Ani ne 8% rozdíl hlasů připravil ČSSD o 47 mandátů. KSČM zaujala pozici třetího v řadě s počtem 13,84 % hlasů. Čtvrté a páté místo obsadily KDU-ČSL s 9,50 % a US se 7,66 % hlasů. V přepočtu na mandáty získaly obě tyto strany méně než 1/3 v porovnání s vítěznou ODS.

Tabulka č. 2: Souhrnné výsledky parlamentních stran ve statutárních městech po komunálních volbách 1998

Politická strana	Počet hlasů (%)	Počet mandátů	Počet statutárních měst, ve kterých je strana součástí koalice
ČSSD	22,29	122	7
KDU-ČSL	9,50	50	9
KSČM	13,84	81	2
ODA	1,75	11	6
ODS	30,03	169	10
US ³⁴	7,66	44	9

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

³² Brno, České Budějovice, Havířov, Hradec Králové, Karlovy Vary, Liberec, Olomouc, Opava, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Ústí nad Labem, Zlín.

³³ Výjimkou je ODA, která již ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1998 nekandidovala, stala se však šestkrát koaličním partnerem, proto jsem ji do výsledků zahrнула.

ŠARADÍN, Pavel: *Předvolební situace*. In: ŠARADÍN, Pavel (ed.): *Volby '98*. Brno 2000, s. 12.

³⁴ Data, se kterými pracuji, se rozcházejí v označení strany US či US-DEU. Server volby.cz používá ve většině případů pojmenování US-DEU. Jelikož k faktickému sloučení strany došlo až k 1. 1. 2002, vedu stranu pod názvem US.

HLOUŠEK, Vít: *Česko*. In: STRMISKA, Maxmilián a kol.: *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha 2005, s. 449–450.

2. 1. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů

Než budu analyzovat vzniklé koalice, je nutné ujasnit si některé náležitosti. V několika statutárních městech a následně i krajích se objevila možnost charakterizovat koalice jako minimální vítězné (např. v Plzni v roce 1998, Teplicích v roce 2002, Ústeckém kraji v roce 2000 či Jihomoravském kraji v roce 2008), neboť byly vytvořeny koalice s nejmenším možným počtem členů. Zároveň by bylo možné označit je jako koalice velké z důvodu jejich ideologické vzdálenosti. Ve sporných případech se přikláním k zařazení mezi minimální vítězné koalice, neboť hlavním znakem velké koalice, vycházející z teorie racionální volby, je existence nadbytečného člena. Označení velké koalice pouze na základě ideologické vzdálenosti vychází z obecného povědomí, proto toto hledisko nepovažuji za zásadní.

Nejčastějším typem koalic se v zastupitelstvech statutárních měst staly koalice velké (byly vytvořeny celkem osmkrát). Širokou či dokonce všestrannou koalici nebylo příliš reálné vytvořit, jelikož se do zastupitelstev pravidelně dostávalo okolo desíti stran. Fungování koalice, která by zahrnovala takovéto množství stran, by bylo značně omezené. Zbýlých pět statutárních měst vytvořilo koalice minimální vítězné.

ODS se stala nejvíce častým členem koalice. V šesti případech (z třinácti možných) uzavřela dohodu o spolupráci s KDU-ČSL a US. Čtyřikrát toto spojení navíc doplnila ODA. ODS se spojila do koalice s KDU-ČSL celkem sedmkrát a stejný počet zaznamenávám v případě koaličních partnerů ODS a US. Pouze v Hradci Králové a v Ústí nad Labem byla spojencem vždy pouze jedna z těchto dvou stran. V případě Hradce Králové to byla KDU-ČSL, v druhém zmiňovaném městě se stala partnerem ODS US. V nemalém množství, celkem šestkrát, byl vytvořen koaliční vztah mezi ODS a ODA. Všechny tyto koalice lze označit jako ideologicky blízké. Na druhé straně ve čtyřech městech (Hradec Králové, Opava, Ostrava, Plzeň) vyzvala ODS ke spolupráci ČSSD. Koalici tak uzavřely strany zastupující českou pravici a levici. Pouze v Plzni se jednalo o dohodu čistě mezi těmito dvěma stranami. V dalších třech městech přizvaly také menší politické strany (KDU-ČSL, ODA či nezávislé).

ODS se stala po právu desetkrát členem koalice. Pouze ve třech případech zaujala místo opoziční strany. I když získala ČSSD druhý nejvyšší podíl hlasů,

součástí koalic byla pouze sedmkrát. Naopak KDU-ČSL a US devětkrát, což vypovídá o jejich vysokém koaličním potenciálu, jakožto středové, resp. středoprávé strany. Nejpozoruhodnější výsledek přináší ODA. V žádném statutárním městě nepřekročila 5% uzavírací klauzuli.³⁵ Jelikož pro tyto volby uzavírací klauzule neplatila, získala strana jedenáct zastupitelských křesel. I přes nízké zisky dokázala stanout v šesti radničních koalicích.

Tabulka č. 2 (následně č. 4 a 6) nám podrobně popisuje, které strany stanuly v jednotlivých městech v koalici, které v opozici, kolika mandáty v zastupitelstvu koalice disponovala a typ koalice, jenž byl vytvořen.

Tabulka č. 3: Koalice v zastupitelstvech statutárních měst 1998³⁶

Statutární město	Koalice, vláda	Opozice	Počet mandátů v zastupitelstvu	Typ koalice
Brno	ODS + KDU-ČSL + US + ODA	ČSSD, SZ, SPR-RSČ, KSČM, MDS, HSMS, NEZ, HPB, Sdružení VPM, NK	16 + 7 + 5 + 1 = 29 m. z 55 V= +1	Velká koalice

³⁵ Volební server ČSÚ.

³⁶ Další doplňkové zdroje:

SEDLÁK, Gabriel: *Pravice a levice vládnou městům společně*. Lidové noviny, 27. 11. 1998. (www.anopress.cz)

HÁJEK, Karel: *V Českých Budějovicích si zopakují volby na radnici*. Mladá fronta Dnes, 19. 12. 1998. (www.anopress.cz)

Primátoři statutárních měst a starostové městských částí Prahy, Brna a Ostravy. Lidové noviny, 1. 12. 1998. (www.anopress.cz)

Jak budou vypadat radnice statutárních měst do příštích komunálních voleb. Právo, 2. 12. 1998. (www.anopress.cz)

Dohoda. Českobudějovické listy, 23. 11. 1998. (www.anopress.cz)

JANUSZEK, Tomáš: *ČSSD vůči pravici hrála jen hru*. Region Havířov, 7. 12. 1998. (www.anopress.cz)

Havířov - skanzen socialismu - a jak k tomu došlo. Region Havířov, 5. 1. 1999. (www.anopress.cz)

KOŠTÁK, Jiří: *Zastupitelé za VPM tvrdí, že budou důslednou opozicí*. Hradecké noviny, 1. 12. 1998. (www.anopress.cz)

WOLLNER, Marek: *Útěk do věku bezpáteřnosti*. Týden, 28. 12. 1998. (www.anopress.cz)

ROUBALOVÁ, Alena: *Liberec dál baštou pravice*. Severočeské noviny, 25. 11. 1998. (www.anopress.cz)

Seznam členů ZMO pro volební období 1998-2002. In: *Portál statutárního města Opava*, <http://www.opava-city.cz/scripts/detail.php?id=14907> (13. 1. 2009)

Emailová pošta: HNÍZDILOVÁ Ivana: *Členové statutárního zastupitelstva Plzeň po volbách v roce 1998*, 16. 2. 2009.

Emailová pošta: HABROVÁ, Romana: *Členové statutárního zastupitelstva Ústí nad Labem po volbách v roce 1998*, 16. 2. 2009.

České Budějovice	KSČM + KDU-ČSL + ČSSD + US	ODS, ODA, SZ, SNK ČB, VPM, ČBNNV	8 + 7 + 5 + 4 = 24 m. z 45 V= +1	MWC, MRC, MCWC
Havířov	ČSSD + KSČM	ODS, HPH, KDU-ČSL, SŽJ, ANO, US, COEX	12 + 10 = 22 m. z 43 V= 0	MWC, MNP, MSC, MRC, MCWC
Hradec Králové	ODS + KSČM KDU-ČSL + ČSSD	US, VPM, Sdružení ČSNS, NK; Sdružení DŽJ, NK; Sdružení NEZ, NK; Sdružení ŽS, NK; Sdružení OS, NK	10 + 6 + 3 + 3 = 22 m. z 37 V= +3	Velká koalice
Karlovy Vary	ODS + US + Sdružení ODA, NK + OK-PK + KDU- ČSL + VPM	SZ, ČSSD, KSČM, DEU, NEZ, ŽS	13 + 2 + 2 + 1 + 1 + 2 = 21 m. z 38 V= + 2	Velká koalice
Liberec	ODS + KDU-ČSL + DRS + Sdružení ODA, NK + US- DEU + LUSZ	Sdružení KSČM, NK; Sdružení OS, NK; ČSSD	13 + 2 + 3 + 1 + 3 + 2 = 24 m. z 39 V= +4	Velká koalice
Olomouc	ČSSD + KDU-ČSL + US + Olomouc 21 (Sdružení SZ, OS, NK)	KSČM, ODS	11 + 6 + 6 + 2 = 25 m. z 45 V= +2	Velká koalice
Opava	ODS + ČSSD + ODA + nezařazený (Macháček Antonín)	KDU-ČSL, SZ, KSČM, Koalice KAN, DEU, US; Sdružení ČSNS, NK; Sdružení VRS, NK; Sdružení ČP, NK; Sdružení VPM, NK	9 + 9 + 2 = 20 m. z 39 V= 0	MWC, MSC
Ostrava	ODS + ČSSD + US + KDU-ČSL	KSČM, SZ, SŽJ, NEZ, Koalice SPR-RSČ, SDČR; Sdružení VPM, NK	19 + 15 + 3 + 4 = 41 m. z 55 V= +20	Velká koalice
Pardubice	ODS + US + KDU- ČSL + ODA + Sdružení OS, NK	ČSSD, KSČM, NEZ	12 + 3 + 2 + 1 + 4 = 22 m. z 39 V= +2	Velká koalice

Plzeň	ODS + ČSSD	KDU-ČSL, ODA, DEU, US, SŽJ, KSČM, PVP, Sdružení SZ, NK	15 + 11 =26 m. z 47 V= +2	MWC, MNP
Ústí nad Labem	ODS + US + Koalice ODA, KAN, DEU + Sdružení SZ, NK + Koalice KDU-ČSL, ČSNS	ČSSD, KSČM	13 + 3 + 2 + 1 + 1 = 20 m. z 37 V= +1	Velká koalice
Zlín	ODS + KDU-ČSL + ZHN + US	ČSSD, KSČM, Sdružení ČSNS, NK, ODA; Sdružení NEZ, NK	10 + 5 + 4 + 4 = 23 m. z 37 V= +4	MWC, MRC, MCWC

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

2. 2 Volby do zastupitelstev statutárních měst v roce 2002

Komunální volby v roce 2002 proběhly na základě nových zákonných podmínek. Hlavní změnou volebního zákona č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů bylo přijetí 5% uzavírací klauzule, která je stále platná.³⁷ V praxi došlo k úbytku stran a sdružení, které se v předcházejících volbách dostaly do zastupitelstev, což se pozitivně projevilo v uzavírání a fungování koalic. Na všech sledovaných úrovních nacházíme podobné či dokonce stejné politické strany, mezi kterými dochází k povolebním dohodám. U obcí a menších měst i nadále reflektují různá obecní sdružení, avšak ve statutárních městech působí strany a hnutí obdobně jako u roviny krajské. Další změna se týkala navýšení statutárních měst z třinácti na 19³⁸.

Jasným vítězem voleb se ve statutárních městech stala opět ODS s 31,33 % hlasů. V porovnání s předchozími volbami navýšila svůj zisk o 2 % hlasů, co se týče mandátů, obsadila téměř o 100 zastupitelských křesel více. ČSSD s 18,82 % volební podpory a 165 mandátů obsadila druhou pozici a obdržela takřka stejný počet křesel jako ODS o čtyři roky dříve. O pouhých 2 % méně (16,56 % hlasů) získala KSČM. Její úspěch je patrný zejména při porovnání mandátů, kdy si v roce 2002 oproti předchozím volbám polepšila téměř o 100 %. Rok 1998 jí přinesl 81 křesel, rok 2002 hned 158. V podzimních volbách zopakovala svůj

³⁷ BALÍK, Stanislav: *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností*. Brno 2008, s. 67.

³⁸ Jihlava, Karviná, Kladno, Mladá Boleslav, Most, Teplice.
KRUTÍLEK, O.: c. d., s. 70–74.

úspěch z červnových voleb, ve kterých voliči dali jasně najevo svůj nesouhlas s opoziční smlouvou. KDU-ČSL nezaznamenala ve svém výsledku významnější výkyv. Její desetinový nárůst pro ni znamenal 8 zastupitelských křesel navíc.

Zejména tři parlamentní strany zaznamenaly v těchto volbách výraznou podporu voličů – ODS, ČSSD a KSČM. Příčinu lze hledat ve změně volebních pravidel. Zavedení 5% uzavírací klauzule nutila voliče jednat více strategicky. V obavě z propadnutí svého hlasu zvolili raději stranu, u které bylo jisté, že uzavírací klauzuli překročí.

Tabulka č. 4: Souhrnné výsledky parlamentních stran ve statutárních městech po komunálních volbách 2002³⁹

Politická strana	Počet hlasů (%)	Počet mandátů	Počet statutárních měst, ve kterých je strana součástí koalice
ČSSD	18,82	165	14
KDU-ČSL	8,76	58	11
KSČM	16,56	158	4
ODS	31,33	264	15
US-DEU	4,28	16	3

Zdroje: Autorka podle dat volebního serveru ČSÚ.

2. 2. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů

Také ve volbách 2002 došlo ve statutárních městech nejčastěji k dohodě mezi stranami, jejichž koalici lze označit jako velkou. Celkem v jedenácti případech z 19 se strany spojily do koalice, která disponovala nejméně jedním nadbytečným aktérem. Dvakrát se jednalo dokonce o koalici širokou, kdy v opozici zůstala pouze jedna strana. V Hradci Králové⁴⁰ se jí stala KSČM a zbytek stran uzavřely koalici širokou ideově nepropojenou. Naopak v Ostravě roli opozičního subjektu sehrála ODS a ostatní strany vytvořily koalici širokou ideově propojenou. Pouze v Brně vznikla koalice, která je podle teoretiků racionální volby ideálním příkladem. Povolební dohodu uzavřela ODS společně s KDU-

³⁹ Další doplňkové zdroje:

BALÍK, Stanislav: *Komunální volby – česká pravice se odráží ode dna*. Revue Proglas, 13, 2002, č. 9, s. 17–18.

KRUTÍLEK, O.: *c. d.*, s. 60, 69–74.

BALÍK, S.: *Česká komunální politika...*, s. 81–250.

⁴⁰Hradecký demokratický klub: *Dohoda o koaliční spolupráci v Zastupitelstvu města Hradec Králové v letech 2002–2006*. Hradec Králové 11. 11. 2002, http://www.ortex.cz/hoste/os/2002HK_dohoda.htm (12. 1. 2009)

ČSL. Dohromady disponovaly 31 mandáty z 55.⁴¹ Jedná se o koalici minimální vítěznou s nejmenším možným počtem členů i aktérů (politických stran), která je zároveň ideově a programově propojená.

Novinku, se kterou jsme se v komunálních volbách v předešlých letech nesetkali, přineslo město Kladno v podobě jednobarevné většinové vlády. Do zastupitelstva se dostaly pouze tři politické strany. ODS, ČSSD a KSČM. Vítězná ODS obsadila 19 křesel z 33, což jí přineslo většinu dvou křesel a vládla sama po celé čtyřleté funkční období.⁴² V politickém systému, ve kterém se provádí volba na základě poměrného volebního systému, se jedná spíše o fenomén.

Poněkud překvapivé výsledky přinesly volby z pohledu koaličních vztahů. Nejčastěji došlo ke spolupráci ideologicky vzdálených stran ODS a ČSSD. Celkem desetkrát se staly společnými partnery koalice, přičemž v Teplicích se jednalo o dohodu výlučně mezi těmito dvěma stranami. Třikrát je v koalici doplnila nezávislá strana a šestkrát přibraly KDU-ČSL. Vysoký koaliční potenciál této středové strany se potvrdil i v těchto volbách. Osmkrát se stala partnerem ODS, osmkrát ČSSD. Zisk 16 zastupitelských křesel předznamenal u US-DEU její neúspěch v povolebním vyjednávání, na základě kterého se stala pouze třikrát členem radniční koalice.

I když ODS disponovala ve srovnání s ČSSD takřka 100 mandáty navíc, sociální demokraté zaujali místo v koalici ve čtrnácti statutárních městech, ODS pouze v jednom městě navíc. Tento nepoměr mezi získanými zastupitelskými křesly obou stran společně s členstvím v koalici, lze vysvětlit častou kooperací těchto dvou stran. Přesto, že se jedná o politické strany ideologicky vzdálené, v mnoha případech mezi nimi dochází k partnerství a to zejména kvůli snaze vytvořit co nejsilnější koalici.

---

⁴¹ Volební server ČSÚ.

⁴² BALÍK, S.: *Komunální volby 2006...*, s. 14.

Tabulka č. 5: Koalice v zastupitelstvech statutárních měst 2002⁴³

Statutární město	Koalice, vláda	Opozice	Počet mandátů v zastupitelstvu	Typ koalice
Brno	ODS + KDU-ČSL	ČSSD, KSČM, SZ	22 + 9 = 31 m. z 55 V= +3	MWC, MNP, MSC, MRC, MCWC
České Budějovice	ODS + KDU-ČSL + ČSSD	KSČM, US-DEU, SNK ED	18 + 6 + 7 = 31 m. z 45 V= +8	Velká koalice
Havířov	KSČM + ČSSD	ODS, HPH, KDU- ČSL, SZR	13 + 11 = 24 m. z 43 V= +2	MWC, MNP, MRC, MCWC
Hradec Králové	ODS + KDU-ČSL + ČSSD + VPM + Sdružení SOS, NK	KSČM	13 + 2 + 6 + 7 = 28 m. z 37 V= +9	Široká koalice
Jihlava	ODS + ČSSD + KDU-ČSL + SZ	KSČM, ČSNS- Jihlavská aliance, US-DEU, SNK ED	11 + 7 + 4 + 2 = 24 m. z 37 V= +5	Velká koalice

⁴³ Další doplňkové zdroje:

BALÍK, S.: *Česká komunální politika...*, s. 81–250.

LIPPL, František: *ODS pod Černou věží vyhrála, ale primátora pustila*. Českobudějovické listy, 5. 11. 2002. (www.anopress.cz)

V Budějovicích bude vládnout ODS, KDU-ČSL a ČSSD. Právo, 5. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Karvinou povede komunistický primátor. Hospodářské noviny, 7. 11. 2002. (www.anopress.cz)

HLAVÁČEK, Jaroslav: *První „rudé“ statutární město*. Britské listy, 11. 11. 2002. (www.anopress.cz)

LANGER, Jiří: *Kitner zůstává v čele Liberce*. Severočeské noviny, 7. 11. 2002. (www.anopress.cz)

LANGER, Jiří: *Lídři koalice podepsali dohodu*. Liberecký den, 8. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Město Zlín má koalici dohodu. Mladá fronta Dnes, 11. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Opava má koalici. Právo, 9. 11. 2002. (www.anopress.cz)

TRNKA, Ivan: *Primátorem Karviné se stal komunist Petráš*. Právo, 9. 11. 2002 (www.anopress.cz)

V Hradci bude vládnout široká koalice, v opozici jen komunisté. NetImpuls, 12. 11. 2002 (www.anopress.cz)

Koalici při volbě primátora Pardubic podpořili i komunisté a lidovci. Mladá fronta Dnes, 13. 11. 2002. (www.anopress.cz)

KRÁL, Jan – STUHLÍK, Dušan: *Komunisté dobývají radnice na Moravě*. Lidové noviny, 13. 11. 2002. (www.anopress.cz)

BALCAR, Karel: *ODS v Ostravě do opozice*. Právo, 13. 11. 2002. (www.anopress.cz)

TONAROVÁ, Šárka: *Mostecký magistrát bez komunistů*. Právo, 15. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Představujeme nové členy městské rady. Plzeňský deník, 16. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Primátorem Teplic je opět Kubera. Právo, 19. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Představujeme radní. Hradecké noviny, 21. 11. 2002. (www.anopress.cz)

KRÁL, JAN: *Havířov má komunistickou primátorku*. Lidové noviny, 25. 11. 2002 (www.anopress.cz)

Karlovy Vary	Koalice KDU-ČSL, US-DEU, VPM + ČSSD + SZ + SNK ED	ODS, KSČM	9 + 7 + 2 + 4 = 22 m. z 38 V= +3	Velká koalice
Karviná	KSČM + ČSSD + KDU-ČSL	ODS, Sdružení Naše Karvinsko	16 + 10 + 4 = 30 m. z 41 V= +9	Velká koalice
Kladno	ODS	ČSSD, KSČM	19 m. z 33	Jednobarevná většinová vláda
Liberec	ODS + SOS + DRS + USZ	ČSSD, US-DEU, NEZ, KSČM	13 + 4 + 3 + 3 = 23 m. z 39 V= +3	Velká koalice
Mladá Boleslav⁴⁴	ODS + ČSSD + SNK + KSČM + NEZ + KDU-ČSL	SZ	10 + 6 + 6 + 5 + 3 + 2 = 32 m. z 33 V= +15	Všestranická koalice
Most	ODS + ČSSD + SOS	KSČM, SNK	11 + 7 + 5 = 23 m. z 45 V= 0	MWC, MSC
Olomouc	ČSSD + ODS + KDU-ČSL	KSČM, SZ, SOS, NEZ	12 + 13 + 4 = 29 m. z 45 V= +6	Velká koalice
Opava	ODS + ČSSD + SNK ED	KSČM, KDU-ČSL, US-DEU	11 + 11 + 7 = 29 m. z 45 V= +6	MWC, MNP
Ostrava	ČSSD + KSČM + KDU-ČSL + SNK ED	ODS	16 + 12 + 4 + 3 = 35 m. z 55 V= +7	Široká koalice
Pardubice	ODS + ČSSD + Sdružení SOS, SNK, NK	KSČM, KDU-ČSL	16 + 7 + 7 = 30 m. z 39 V= +10	Velká koalice
Plzeň	ODS + PVP + KDU-ČSL + Koalice US-DEU, SNK	ČSSD, KSČM	20 + 4 + 3 + 3 = 30 m. z 47 V= +6	Velká koalice
Teplice	ODS + ČSSD	KSČM, SNK, KDU-ČSL, DRS	14 + 6 = 20 m. z 33 V= +3	MWC, MNP

⁴⁴ V Mladé Boleslavi vstoupily do koalice všechny strany, vyjma SZ s jedním členem, který nezískal post radního. Přesto koalici považují za všestranickou, jelikož SZ zde vystupovala jako opoziční člen pouze formálně.

Ústí nad Labem	ODS + SZSP + Koalice KDU- ČSL, US-DEU	KSČM, ČSSD	15 + 5 + 2 = 22 m. z 37 V= +3	Velká koalice
Zlín	ODS + ČSSD + KDU-ČSL + ZHN	NEZ, KSČM	11 + 9 + 5 + 6 = 31 m. z 39 V= +11	Velká koalice

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

2.3 Volby do zastupitelstev statutárních měst v roce 2006

V roce 2006 proběhly komunální volby na základě stejného zákona jako volby předešlé.⁴⁵ Vítězství ve 20 statutárních městech patřilo ODS, která svoji volební podporu znovu navýšila.⁴⁶ Tentokrát ještě výrazněji než v roce 2002. Získala 35,73 % hlasů, které ji zajistily 364 mandátů. S každými volbami od roku 1998 do roku 2006 sledujeme nárůst o téměř 100 zastupitelských křesel. ODS se tak stává nejsilnějším subjektem statutárních měst. ČSSD jako druhá strana v pořadí také posílila. Svoji podporu navýšila oproti předešlým volbám o 2,92 % hlasů, což ji přineslo 61 křesel navíc. Další strany ve své podpoře oslabily. Třetí místo obsadila KSČM, která obdržela o 3,51 % méně než ve volbách roku 2002. Přes 2 % ztratila také KDU-ČSL, která obsadila v zastupitelstvech statutárních měst pouze 43 křesel. Do Poslanecké sněmovny se v roce 2006 nově dostala SZ. V systému nahradila US-DEU, které v celostátních volbách vyjádřilo podporu pouhých 0,30 % voličů.⁴⁷ Ve statutárních městech získala SZ 6,30 % hlasů. Zdvojnásobila svůj zisk z předchozích voleb⁴⁸, čímž potvrdila své posilující postavení z celostátní úrovně na úrovni nižší.

Příčinu stále rostoucí podpory dvou hlavních parlamentních stran lze hledat v postupně sílící socioekonomické linii. Dochází také k přebírání celostátních témat na komunální úroveň politiky, zejména ve velkých městech. Volební kampaň se orientuje na přitažlivé otázky celostátní politiky a problémy měst bývají mnohdy potlačeny.⁴⁹

⁴⁵ Zákon č. 491/2001 Sb. BALÍK, S.: *Česká komunální politika...*, s. 72.

⁴⁶ ODS vytěžila z 21 vítězství 17 primátorů. Právo, 8. 11. 2006. (www.anopress.cz)

⁴⁷ Volební server ČSÚ.

⁴⁸ V roce 2002 získala 2,83 % hlasů. Volební server ČSÚ.

⁴⁹ BALÍK, S.: *Komunální volby 2006...*, s. 14.

Tabulka č. 6: Souhrnné výsledky parlamentních stran ve statutárních městech po komunálních volbách 2006

Politická strana	Počet hlasů (%)	Počet mandátů	Počet statutárních měst, ve kterých je strana součástí koalice
ČSSD	21,74	226	16
KDU-ČSL	6,48	43	6
KSČM	13,05	140	3
ODS	35,73	364	19
SZ	6,30	29	5

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

2. 3. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů

Koalice vytvořené po těchto volbách v jednotlivých statutárních městech nepřinesly příliš překvapivé výsledky. Opět se nejčastěji vyskytují koalice velké (dvanáctkrát), popřípadě široké (dvakrát). Avšak pokud srovnáme navýšení počtu velkých a minimálních vítězných koalic v poměru k navýšení počtu statutárních měst, přibýly koalice minimální vítězné.⁵⁰ Ty byly utvořeny celkem osmkrát, ovšem pouze dvakrát se jednalo o koalice stran programově a ideologicky blízké. Nejčastěji se jednalo o klasický případ minimálních vítězných koalic, ve kterých se neobjevuje žádný nadbytečný člen.

ODS prokázala svoji dominantní pozici ve statutárních městech. Prvotní novinku, která se objevila v roce 2002 v Kladně, kdy ODS získala nadpoloviční většinu křesel v zastupitelstvu, dokázala rozšířit do dalších měst. Vedle Kladna se jedná o České Budějovice, Děčín, Hradec Králové a Teplice.⁵¹ Pouze kladenská radnice zachovala jednobarevnou většinovou vládu, v ostatních městech vybídla ODS ke spolupráci další strany, které s ní uzavřely povolební koalici.

Velkou změnu znamenaly volby pro KDU-ČSL. Její pokles hlasů a mandátů byl potvrzen také členstvím v koalicích. Po těchto volbách vstoupila do rad statutárních měst pouze šestkrát, v předešlých volbách uzavřela společnou koalici celkem jedenáctkrát. Její koaliční potenciál se tedy výrazně snížil. Pokud údaje převedeme pro lepší přehlednost na procenta, strana oslabila svůj koaliční

⁵⁰ V roce 2002 tvořily MWC 26,32 %, v roce 2006 30,43 %. Z toho vyplývá, že došlo k navýšení MWC o 4,11 %. Velké koalice byly v roce 2002 vytvořeny v 68,42 % případů a v roce 2006 došlo k mírnému poklesu na 60,87 % těchto koalic.

⁵¹ ŠTĚTKA, Jan: *Nůž na radnici*. Euro, 30. 10. 2006. (www.anopress.cz)

potenciál o 31,8 %. (V roce 2002 byla členem koalic v 57,89 % případů, o čtyři roky později už jen v 26,09 %).

Pokles koaličního potenciálu strany vyplývá z nadměrné spolupráce ODS a ČSSD. Tyto strany se staly nejčastějšími partnery koalic. Čtyři koalice vytvořily pouze tyto dvě strany, v následných devíti nabídly spolupráci stranám dalším. KDU-ČSL zasedla společně s ODS v pěti koalicích, s ČSSD ve čtyřech, přičemž ve třech koalicích spolupracovaly všechny tyto tři strany dohromady.

Tabulka č. 7: Koalice v zastupitelstvech statutárních měst 2006⁵²

Statutární město	Koalice, vláda	Opozice	Počet mandátů v zastupitelstvu	Typ koalice
Brno	ČSSD + KDU-ČSL + SZ + Brno 2006	KSČM, ODS	13 + 6 + 7 + 5 = 31 m. z 55 V= +3	MWC, MSC, MCWC, MRC
České Budějovice	ODS + KDU-ČSL + SNK ED	ČSSD, KSČM	23 + 4 + 2 = 29 m. z 45 V= +6	Velká koalice
Děčín	ODS + VPM	ČSSD, KSČM	14 + 3 = 17 m. z 25 V= +4	Velká koalice
Frýdek-Místek	ČSSD + KSČM	Sdružení KDU-ČSL, ODS, NK; NEZ	17 + 5 = 22 m. z 40 V= +2	MWC, MNP, MSC, MCWC, MRC
Haviřov	ČSSD + KSČM + HPH	ODS, KDU-ČSL	11 + 5 + 2 = 28 m. z 43 V= +6	Velká koalice
Hradec Králové	ODS + VPM, HDK + ČSSD	KSČM	19 + 3 + 3 + 7 = 32 m. z 37 V= +16	Široká koalice

⁵² Další doplňkové zdroje:

BALÍK, S.: *Česká komunální politika...*, s. 81–250.

Města ovládly velké koalice. Profit, 27. 11. 2006. (www.anopress.cz)

ODS vytěžila z 21 vítězství 17 primátorů. Právo, 8. 11. 2006. (www.anopress.cz)

V Karlových Varech a ve Zlíně mají primátorky. Právo, 2. 11. 2006. (www.anopress.cz)

ŠTĚTKA, Jan: *Nůž na radnici.* Euro, 30. 10. 2006. (www.anopress.cz)

LANGR, Ivan – SILNÁ, Barbora: *V Liberci koalice ODS, ČSSD a sportovců.* Právo, 24. 10. 2006. (www.anopress.cz)

V řadě měst už byly sestaveny koalice, ODS se spojuje i s ČSSD. Rádio Praha ČRo 7, 29. 10. 2006 (www.anopress.cz)

ODS jedná o koalici s ČSSD v 15 městech. Právo, 24. 10. 2006. (www.anopress.cz)

Chomutov	ODS + ČSSD + SZ	KSČM	14 + 11 + 4 = 29 m. z 35 V= +17	Široká koalice
Jihlava	ODS + ČSSD + KDU-ČSL + SZ	KSČM, SNK – místní sdružení celkem, SNK ED	11 + 7 + 3 + 3 = 24 m. z 37 V= + 11	Velká koalice
Karlovy Vary	ODS + ČSSD	SZ, SNK ED, Karlovarská koalice (KDU-ČSL, VPM); KOA, KSČM	15 + 9 = 24 m. z 38 V= +5	MWC, MNP
Karviná	ČSSD + ODS + Sdružení Naše Karvinsko	KSČM, KDU-ČSL	13 + 9 + 3 = 25 m. z 41 V= +4	Velká koalice
Kladno	ODS	ČSSD, KSČM	19 m. z 23	Jednobarevná většinová rada
Liberec	ODS + ČSSD + USZ	SOS, SZ, KSČM, SNK ED	12 + 6 + 3 = 21 m. z 39 V= +1	MWC
Mladá Boleslav	ODS + SNK ED + VpMB, PHZ, SZ	ČSSD, KSČM	14 + 3 + 2 + 2 + 2 = 23 m. z 33 V= +6	Velká koalice
Most	Sdružení Mostečané Mostu (Sdružení SOS, NK) + KSČM + 1 za ODS ⁵³	ODS, ČSSD, SNK ED	18 + 8 = 26 m. z 45 V= +3	MWC
Olomouc	ODS + ČSSD + KDU-ČSL	KSČM, SZ	21 + 14 + 4 = 39 m. z 45 V= +16	Velká koalice
Opava	ODS + ČSSD + SNK ED	KSČM, KDU-ČSL, Sdružení US, NK	17 + 13 + 3 = 33 m. z 45 V= +10	Velká koalice
Ostrava	ODS + ČSSD	KSČM, KDU-ČSL	24 + 18 = 42 m. z 55 V= +14	MWC, MNP
Pardubice	ODS + ČSSD + Sdružení SNK ED, NK + KDU-ČSL	KSČM, Zelení pro Pardubice (Sdružení SZ, NEZ, NK)	15 + 7 + 8 + 2 = 32 m. z 39 V= +12	Velká koalice

⁵³ Jedna zastupitelka zvolená za ODS se stala členem rady. ODS se však od ní distancuje a plní v zastupitelstvu roli opoziční strany.

Plzeň	ODS + PVP + KDU-ČSL	Plzeňská aliance (Sdružení SNK ED, SD-SN, SOS, SZ, US-DEU, NK), KSČM, ČSSD	22 + 3 + 3 = 28 m. z 47 V= +4	Velká koalice
Přerov	ODS + ČSSD	KSČM, SZ	14 + 11 = 25 m. z 35 V= +7	MWC
Teplice	ODS + SZ	ČSSD, KSČM, SNK ED	17 + 2 = 19 m. z 33 V= +2	Velká koalice
Ústí nad Labem	ODS + ČSSD	KSČM, SZSP	17 + 8 = 25 m. z 37 V= +6	MWC
Zlín	ODS + ČSSD + Volba pro Zlín (Koalice KDU- ČSL, Nezaníci)	KSČM, ZHN	19 + 10 + 4 = 33 m. z 41 V= +11	Velká koalice

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

2. 4 Zhodnocení koalic statutárních měst

Z následující tabulky (č. 8) je patrné, že ve statutárních městech došlo ve třech sledovaných obdobích nejčastěji k výskytu velkých koalic. V roce 1998 vznikly v osmi městech, což představuje skoro 62 %. O čtyři roky později tvořil tento typ koalice dokonce 68,42 % a v posledních komunálních volbách došlo k mírnému poklesu na 60,87 %. Přesto je zřejmé, že velké koalice na této politické úrovni dominují. V letech 2002 a 2006 vznikly ve dvou městech také koalice široké, tedy takové, které v opozici ponechají pouze jeden politický subjekt. Tento typ bylo v roce 1998 takřka nereálné vytvořit, jelikož do zastupitelstva se kvůli již zmiňovanému neuzavírání uzavírací klauzule, dostalo v průměru deset politických formací. Pokud by koalici vytvořilo takové množství stran, její fungování by bylo značně obtížné, pokud ne zcela nemožné. Minimální vítězné koalice vznikly ve všech sledovaných obdobích takřka ve třetině případů.

Důvod vzniku velkých koalic v naprosté většině statutárních měst spatřuji ve snaze stran stát se za každou cenu členem koalice. Opozice plní na nižší samosprávné úrovni politiky spíše nevýznamnou roli a je velmi obtížné z této pozice politiku jakkoli ovlivňovat. Strany se proto mezi sebou snaží vytvářet

dohody i bez ohledu na svoji ideologickou a programovou vzdálenost. Proto lze také často pozorovat koalice, ve kterých se nachází dvě největší strany české pravice a levice. Jejich shoda je možná, jelikož samosprávné obce řeší záležitosti, u kterých nejsou zcela zásadní ideologie, ze kterých strany vycházejí.

Tabulka č. 8: Srovnání četnosti typů koalice statutárních měst

Typ koalice	Koalice statutárních měst					
	1998 (13 statutárních měst)		2002 (19 statutárních měst)		2006 (23 statutárních měst)	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
MWC	5	38,46	5	26,32	8	34,78
• MRC	3	23,08	2	10,53	2	8,70
• MCWC	3	23,08	2	10,53	2	8,70
• MNP	2	15,38	4	21,05	2	8,70
• MSC	2	15,38	2	10,53	2	8,70
Velká koalice	8	61,54	10	52,63	12	52,17
• široká	0	0,00	2	10,53	2	8,70
• všestranná	0	0,00	1	5,26	0	0,00
Menšinová vláda	0	0,00	0	0	0	0,00
Jednobarevná většinová vláda	0	0,00	1	5,26	1	4,35

Zdroj: Vlastní analýza.

3. Krajská úroveň politiky

Krajské volby v roce 2000 byly historicky prvními volbami svého druhu. Již v Ústavě České republiky se nachází pasáž o vzniku regionální samosprávy. Vyšší územně samosprávné celky (kraje) byly schváleny na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., který nabyl účinnosti až 1. ledna 2000. Na základě tohoto zákona bylo ustaveno čtrnáct krajů (třináct + hlavní město Praha).⁵⁴ Jelikož Praha tvoří zvláštní administrativní celek, jehož členové jsou voleni ve volbách do obecních zastupitelstev⁵⁵, nezahrnuji ho do své analýzy a budu pracovat s třinácti kraji.

3.1 Krajské volby v roce 2000

Výsledky prvních krajských voleb byly na prvních třech pozicích velmi vyrovnané. Vítězná ODS získala 23,80 % hlasů, nejednalo se však o vítězství zcela přesvědčivé. O necelé 1 % méně (0,94 %) obdržela 4K⁵⁶ a o dalších 1,72 % méně získala KSČM. Poraženým se stala ČSSD, která nedosáhla ani na 15 % voličské podpory. Zmíněné politické strany překročily 5% uzavírací klauzuli ve všech třinácti krajích.

ODS se stala jako jediná stranou, jejíž členové zasedli ve všech krajských radách a obsadila také nejvíce radních postů (59). Druhá nejúspěšnější strana, 4K, byla součástí koalic v jedenácti krajích a získala o pouhých sedm radních méně než vítězná ODS.⁵⁷ Tyto dvě strany se staly základem většiny utvořených koalic. I když KSČM zaznamenala v porovnání s ostatními stranami velmi dobrý výsledek, nestala se členem žádné krajské koalice, neboť toto spojení všech stran před volbami vyloučily. Jak jsem zmínila výše, nejhůře dopadly volby pro vládní ČSSD. Se ziskem 14,66 % hlasů obsadila pouhých deset křesel radních a do koalice vstoupila v pěti krajích.⁵⁸

---

⁵⁴ Politické strany se na decentralizaci nebyly schopny dohodnout, proto trvalo pět let, než byl vydán ústavní zákon upravující vznik krajů. ŠARADÍN, Pavel: *Krajské volby v ČR – vstupní analýza*. In: ŠARADÍN, Pavel (ed.): *Krajské volby v České republice*. Olomouc 2006, s. 7.

⁵⁵ ŠVEC, Kamil: *Aplikace teorie koalic na proces utváření krajských rad v České republice*. Bakalářská práce. Hradec Králové, FHS UHK, s. 655.

⁵⁶ Čtyřkoalice byla ustavena 1. září 1998 ve snaze zabránit ODS a ČSSD prosazení ústavních změn na celostátní úrovni. Jejými členy se staly: KDU-ČSL, US, ODA, a DEU. HLOUŠEK, V.: c. d., s. 445.

⁵⁷ Na krajské úrovni nedochází k navyšování klauzule pro koalice, tudíž jim stačí stejně jako jednotlivým stranám přesáhnout 5% uzavírací klauzule k získání mandátu(ů). LEBEDA, Tomáš: *Volební systém pro krajské volby*. In: MRKLAŠ, Ladislav (ed.): *Krajské volby 2000. Fakta, názory, komentáře*. Praha 2001, s. 20.

⁵⁸ Volební server ČSÚ. ŠVEC, K.: c. d., s. 659.

Tabulka č. 9: Výsledky krajských voleb v roce 2000

Politická strana	Počet hlasů (%)	Počet mandátů	Počet krajů, ve kterých je strana součástí koalice
ČSSD	14,66	111	5
4K	22,86	171	11
KSČM	21,14	161	0
ODS	23,80	185	13

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

3. 1. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů

Tabulka č. 10 mimo jiné popisuje typ koalic ve všech krajích. Pokud se podíváme na četnost jejich výskytu, nejčastěji pozorují koalice minimální vítězné. Tento typ se objevuje v osmi krajích. Z toho v sedmi vznikly koalice s nejmenší programovou vzdáleností stran a minimální vítězné koalice ideologicky propojené. V nemalé míře jsou zastoupeny také koalice velké, resp. široké, které byly dojednány v pěti krajích (tři + dvě).

Z pohledu koaličních vztahů se nejčastějšími partnery staly ODS a 4K. Tyto strany byly součástí dvanácti krajských rad ze třinácti možných. Příčina je zřejmá. Jedná o strany, které jsou si programově a ideologicky blízké. V jediném případě, Ústeckém kraji, byla 4K vystřídána ČSSD, přičemž se shodou okolností jednalo o jediný kraj, ve kterém vládla ODS a ČSSD bez jakéhokoliv dalšího partnera.⁵⁹ Poslední dvě jmenované strany zasedly společně v koalici v dalších čtyřech krajích.

---

⁵⁹Tamtéž, s. 6.

Tabulka č. 10: Krajské koalice po volbách 2000⁶⁰

Název kraje	Koalice	Opozice	Počet mandátů v zastupitelstvu	Typ koalice
Středočeský kraj	ODS + 4K	KSČM, ČSSD	21 + 16 = 37 m. z 65 V= +5	MWC, MNP, MRC, MCWC
Budějovický kraj	ODS + 4K+ SNK + ČSSD	KSČM	16 + 13 + 8 + 6 = 43 m. z 55 V= +15	Široká koalice
Plzeňský kraj	ODS + 4K + NEZ	KSČM, ČSSD	13 + 8 + 5 = 26 m. z 45 V= +3	MWC, MSC, MRC, MCWC
Karlovarský kraj	ODS + ČSSD + bezpartijní za 4K ⁶¹	KSČM, 4K	15 + 8 + 1 = 24 m. z 45 V= +1	Velká koalice
Ústecký kraj	ODS + ČSSD	KSČM, 4K	17 + 11 = 28 m. z 55 V= 0	MWC, MNP, MSC
Liberecký kraj	ODS +4K + ČSSD	KSČM, SOS, NEZ	13 + 8 + 7 = 28 m. z 45 V= +5	Velká koalice
Královéhradecký kraj	ODS + 4K	KSČM, ČSSD	14 + 14 = 28 m. z 45 V= +5	MWC, MNP, MSC, MRC, MCWC
Pardubický kraj	4K + ODS	KSČM, ČSSD, SDRUŽ.PK	15 + 12 = 27 m. z 45 V= +4	MWC, MNP, MRC, MCWC
Jihlavský kraj	ČSSD + SNK + 4K + ODS	KSČM	13 + 10 + 6 + 6 = 35 m. z 45 V= +13	Široká koalice
Brněnský kraj	4K + ODS	KSČM, ČSSD, NPM	23 + 13 = 36 m. z 65 V= +3	MWC, MNP, MRC, MCWC
Olomoucký kraj	4K + ODS + NEZ	KSČM, ČSSD	15 + 12 + 5 = 32 m. z 55 V= +4	MWC, MRC, MCWC
Zlínský kraj	4K + ODS + ZHN	KSČM, ČSSD	15 + 9 + 6 = 30 m. z 45 V= +7	Velká koalice
Ostravský kraj	ODS + 4K + SNK	KSČM, ČSSD	20 + 12 + 4 = 36 m. z 65 V= +3	MWC, MRC, MCWC

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

⁶⁰ Další doplňkové zdroje:

ŠARADÍN, Pavel – ŠULÁK, Tomáš: *Krajské volby 2000 Olomoucký kraj*. Olomouc 2001, s. 121–123.

MRKLAS, L. – SOKOL, P.: *Ustavování krajských rad...*, s. 131–142.

STRNADOVÁ, L.: c. d., s. 40.

BALÍK, S.: *Typologie exekutivních koalic...*, s. 61–62.

⁶¹ V Karlovarském kraji se stal součástí koalice J. Mutínský.

3. 2 Krajské volby v roce 2004

Jednoznačným vítězem krajských voleb se stala ODS, která získala 36,35 % hlasů. Zajímavější je však údaj týkající se zisku mandátů. Strana obsadila 291 zastupitelských křesel z 675 možných.⁶² Zvítězila ve dvanácti krajích, pouze v kraji Jihomoravském byla silnější KDU-ČSL.⁶³ V těchto volbách již nekandidovala za 4K, jelikož v lednu 2002 došlo k jejímu rozpuštění.⁶⁴ KDU-ČSL ve většině krajů sestavila samostatnou kandidátku, stejně jako US-DEU.⁶⁵ Sama za sebe KDU-ČSL nezlepšila, ani nezhoršila svůj výsledek. V obou volbách získala 72 mandátů. Odlišné jsou však výsledky v rámci koalic, ve kterých kandidovala. 4K disponovala v roce 2000 171 mandáty. Pokud sečteme zastupitelská křesla, která KDU-ČSL obsadila v roce 2004 spolu s mandáty koalic, ve kterých byla členem, dostaneme se na hodnotu 90 mandátů.⁶⁶ Přestože KDU-ČSL v konečném důsledku oslabilo, stala se při vzniku koalic opět nejčastějším partnerem vítězné ODS. Hlasy, které dali voliči v minulých volbách 4K, dokázala z velké části pohltit ODS, která se stala naprostým favoritem voleb.⁶⁷ Ztráty, avšak nijak významné, zaznamenala také ČSSD a KSČM. První jmenovaná získala o šest, druhá o čtyři mandáty méně. KSČM si tak v krajích udržela silnou pozici, naopak ČSSD svůj špatný výsledek z předchozích voleb potvrdila.⁶⁸

---

⁶² BALÍK, Stanislav (ed.): *Občanská demokratická strana a česká politika*. Brno 2006, s. 93.

⁶³ BALÍK, Stanislav – KYLOUŠEK, Jakub: *Srovnání výsledků krajských voleb 2004*. In: BALÍK, Stanislav – KYLOUŠEK, Jakub (eds.): *Krajské volby v České republice 2004*. Brno 2005, s. 222.

⁶⁴ *Historie*. In: Oficiální stránky US-DEU, <http://www.us-deu.cz/index.php?typ=UEA&showid=65> (20. 3. 2009)

⁶⁵ Výjimkou byl kraj Středočeský, ve kterém KDU-ČSL a US-DEU vytvořily společnou koalici pod názvem „Koalice pro Středočeský kraj“; v kraji Karlovarském vznikla koalice KDU-ČSL se SZ s názvem „Koalice pro Karlovarský kraj“; „Koalice pro Pardubický kraj“ se skládala z KDU-ČSL, US-DEU a neustraníků. Ve všech třech zmíněných koalicích zaujala vedoucí postavení KDU-ČSL.

⁶⁶ Volební server ČSÚ.

⁶⁷ BALÍK, S.: *Občanská demokratická strana...*, s. 92.

⁶⁸ Volební server ČSÚ.

Tabulka č. 11: Výsledky krajských voleb 2004

Politická strana	Počet hlasů (%)	Počet mandátů	Počet krajů, ve kterých je strana součástí koalice
ČSSD	14,03	105	4
KDU-ČSL	10,67	72	9
KSČM	19,68	157	0
ODS	36,35	291	13

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

3. 2. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů

Nejzajímavější výsledky z pohledu teorie koalic přináší kraje Karlovarský, Liberecký a Ústecký, proto se u nich v krátkosti zastavím. Ve všech došlo ke spojení ODS s ČSSD, jedná se však o odlišné typy koalic. První dva kraje vytvořily minimální vítězné koalice s nejmenším počtem členů. V Ústeckém kraji získala ODS 28 mandátů, což jí v 55 členném zastupitelstvu zajišťovalo většinu a umožňovalo vytvoření jednobarevné většinové vlády. ODS se však nechtěla spoléhat na většinu jednoho hlasu. Rozhodla se pro pokračování koalice z předchozího volebního období, ve kterém vládla s ČSSD a vznikla koalice široká.⁶⁹ Jedinou další stranou, která překročila volební klauzuli, byla KSČM, která zaujala již tradiční místo v opozici.

Povolební vyjednávání přineslo stejný počet MWC jako v roce 2000 (osm). Došlo však k nárůstu koalic s minimálním počtem aktérů (z pěti na osm) a k poklesu koalic programově a ideologicky propojených (ze sedmi na šest). Velké koalice byly vytvořeny v pěti krajích (čtyři velké a jedna široká).

V roce 2000 vznikly čtyři koalice ODS a 4K. Stejný počet zaznamenáváme o čtyři roky později, kdy spolu uzavřely dohodu ODS s KDU-ČSL, jednou ze stran zaniklé 4K. Pokud ke koalicím ODS a KDU-ČSL připojíme nezávislé, navýší se počet takových koalic na osm v roce 2000 i 2004. Oboje volby nám ukazují, že se tyto dvě strany staly nejenom hlavními partnery, ale spolu s ČSSD a KSČM také hlavními subjekty krajské politiky. ODS, ČSSD a KSČM uspěly ve všech krajích, KDU-ČSL nevstoupila do zastupitelstva pouze v kraji Libereckém a Ústeckém.⁷⁰

⁶⁹ ŠVEC, K.: c. d., s. 661.

⁷⁰ Tamtéž, s. 9.

Tabulka č. 12: Krajské koalice po volbách 2004⁷¹

Název kraje	Koalice	Opozice	Počet mandátů v zastupitelstvu	Typ koalice
Středočeský kraj	ODS + KOAL_STČ + SNK ED	KSČM, ČSSD	32 + 4 + 3 = 39 m. z 65 V= +6	Velká koalice
Jihočeský kraj	ODS + KDU- ČSL + SNK	KSČM, ČSSD	27 + 6 + 3 = 36 m. z 55 V= +8	Velká koalice
Plzeňský kraj	ODS + KDU- ČSL	KSČM, ČSSD, SNK	22 + 3 = 25 m. z 45 V= +2	MWC, MRC, MCWC, MNP
Karlovarský kraj	ODS + ČSSD	KSČM, ED, KOAL_KV	21 + 7 = 28 m. z 45 V= +5	MWC, MNP
Ústecký kraj	ODS + ČSSD	KSČM	28 + 10 = 38 m. z 55 V= +10	Široká koalice
Liberecký kraj	ODS + ČSSD	KSČM, SOS	22 + 6 = 28 m. z 45 V=+5	MWC, MNP
Královéhradecký kraj	ODS + SNK	KSČM, ČSSD, KDU-ČSL, VPK	21 + 3 = 24 m. z 45 V= +1	MWC, MCWC, MRC, MNP
Pardubický kraj	ODS + KOAL_PAR	KSČM, ČSSD	18 + 12 = 30 m. z 45 V= +7	MWC, MCWC, MRC, MNP
Kraj Vysočina	ODS + KDU- ČSL + SNK	KSČM, ČSSD	15 + 10 + 3 = 28 m. z 45 V= +5	Velká koalice
Jihomoravský kraj	KDU-ČSL + ODS	KSČM, ČSSD, ZEL_MOR	20 + 19 = 39 m. z 65 V= +6	MWC, MCWC, MRC, MNP
Olomoucký kraj	ODS + KDU- ČSL	KSČM, ČSSD	21 + 9 = 30 m. z 55 V= +2	MWC, MNP, MRC, MSC, MCWC
Zlínský kraj	ODS + KDU- ČSL + ČSSD	KSČM, ED a NSK	16 + 11 + 7 = 34 m. z 45 V= +11	Velká koalice
Moravskoslezský kraj	ODS + KDU- ČSL	KSČM, ČSSD	29 + 8 = 37 m. z 65 V= +4	MWC, MCWC, MNP, MRC

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

⁷¹ Další doplňkové zdroje:
STRNADOVÁ, L.: c. d., s. 41.
BALÍK, S.: *Typologie exekutivních koalic...*, s. 61–62.

3. 3 Krajské volby v roce 2008

Poslední volby, které na úrovni krajů do této chvíle proběhly, přinesly zcela odlišné výsledky ve srovnání se dvěma předchozími. Volby se soustředily především na boj mezi ODS a ČSSD a u menších subjektů byla pozornost eliminována na minimum. ČSSD zvítězila ve všech třinácti krajích a stala se hlavním lídrem povolebního vyjednávání. Obsadila 280 zastupitelských křesel, svůj zisk tak téměř ztrojnásobila. Další hlavní subjekty krajské politiky – ODS, KDU-ČSL a KSČM, oslabily. Největší ztráty zaznamenávám u ODS, která v těchto volbách neobhájila ani jeden post hejtmána. Ztratila 111 mandátů, když získala 180 zastupitelských křesel. SZ, která se po volbách v roce 2006 nově dostala do Poslanecké sněmovny, nezískala v těchto volbách žádný mandát.⁷²

Tuto radikální změnu v krajských zastupitelstvech lze vysvětlit několika příčinami. ČSSD se podařilo využít protestního potenciálu a to zejména na úkor ODS. Dokázala na svou stranu získat 11 % voličů, kteří v parlamentních volbách v roce 2006 dali svůj hlas největší pravicové straně české politiky. Více než 1/3 voličů (37 %), kteří v posledních volbách do Poslanecké sněmovny volili ODS, k posledním krajským volbám vůbec nepřišli.⁷³ Další důvod lze hledat na úrovni celostátní politiky. Vládní ODS byla v polovině funkčního období, kdy strana bývá nejméně oblíbená.⁷⁴ Naopak její hlavní politický rival – ČSSD – využil své opoziční pozice a úspěšně zvolenou strategií předvolební kampaně zaměřenou na celostátní témata (zejména na kritiku vládní reformy veřejných financí a otázku vybudování amerického radaru v České republice) dokázal na svou stranu získat většinu středových voličů.⁷⁵ Právě „centrum“ voličů, tedy těch, kteří se identifikují jako středový elektorát, tvoří 1/3 populace. ODS získala hlasy pouze od vyhraněných voličů pravice, což je vnímáno jako hlavní příčina její porážky. K tomu, aby ODS mohla znovu bojovat o vítěznou pozici, je nezbytné znovu

---

⁷² Volební server ČSÚ.

⁷³ *Prohraný střet o střed.* Čtrnáctideník Cevro, 7. 12. 2008 (http://www.cevro.cz/dwn/198260/209940_D_cs_14denik_2008_speciarii.pdf)

⁷⁴ ŠARADÍN, Pavel: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice.* Olomouc 2008, s. 33.

⁷⁵ *Analýza výsledků krajských voleb v roce 2008*, s. 34. (www.cssd.cz/s21238/21236-Analyza-krajskych-voleb-2008.doc)

oslovit voliče středu, ale zároveň se nesmí stát příliš „slabou“ pro její tradiční voliče.⁷⁶

Tabulka č. 13: Výsledky krajských voleb v roce 2008

Politická strana	Počet hlasů (%)	Počet mandátů	Počet krajů, ve kterých je strana součástí koalice
ČSSD	35,85	280	13
KDU-ČSL	6,65	43	4
KSČM	15,03	114	2
ODS	23,57	180	5

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

3. 3. 1 Utváření povolebních koalic a vyjádření koaličních vztahů

Velkou změnou oproti předešlým volbám se stal postoj ČSSD ke KSČM. Vítězná strana začala o koalicích vyjednávat se všemi úspěšnými stranami, KSČM nevyjímaje. Tato strana se stala součástí dvou koalic přímo, v dalších čtyřech krajích podpořila menšinovou vládu ČSSD.⁷⁷ I když ve volbách ztratila 43 mandátů, posun do vlády kraje pro ni znamená daleko více. Můžeme tedy říct, že krajské volby 2008 se staly opět historickými. Jednak pro KSČM, která se dostala do vyšší úrovně politiky⁷⁸, ale také pro občany, kteří jsou ze strany ČSSD testováni, jak budou na takovou spolupráci reagovat.

Další mezník krajské politiky představují menšinové vlády, které byly po posledních krajských volbách dojednány celkem čtyřikrát. Tato forma spolupráce bývá na úrovni krajů, jakožto i v komunální politice⁷⁹, znevažována. Pokud se v zastupitelstvu kraje (statutárního města) projednává určitý návrh, k tomu aby prošel, musí být při hlasování schválen absolutní většinou všech členů.⁸⁰ Znamená to tedy, že strana musí mít vždy záruku, že s nimi bude hlasovat někdo další. Podle Stanislava Balíka se proto nejedná o vlády menšinové, ale o skryté koalice ČSSD a KSČM.⁸¹ Tuto tezi potvrzuje také Michal Klíma, který definuje koalici

⁷⁶ *Rozhodující faktory prohry ODS podle stranické analýzy.* České noviny, 3. 12. 2008. (<http://www.ceskenoviny.cz/domov/volby/zpravy/rozhodujici-faktory-volebni-prohry-ods-podle-stranicke-analyzy/347777>)

⁷⁷ V případě Libereckého kraje podpořila menšinovou koaliční vládu ČSSD a SOS.

⁷⁸ Do této doby byla součástí pouze komunálních koalic.

⁷⁹ BALÍK, S.: *Česká komunální politika...*, s. 49.

⁸⁰ Zákon o obcích č. 128/2000 Sb., HLAVA IV, § 87. Zákon o krajích č. 129/2000 Sb.

⁸¹ FIALOVÁ, Barbora: *ČSSD chce kraji vládnout sama.* Vyškovský deník, 29. 10. 2008. (<http://vyskovsky.denik.cz/volby-2008/cssd-chce-kraji-vladnout-sama20081029.html>)

v širším slova smyslu následovně: „*Koalici tvoří strany, které jsou buď jejími přímými členy, nebo na nichž závisí schválení a následné setrvání vlády u moci*“.⁸²

Změna, kterou nám přinesly výsledky posledních krajských voleb, se samozřejmě promítla i do koaličních vztahů. Nejčastějším partnerům ODS a KDU-ČSL bylo umožněno vytvořit povolební koalici pouze ve dvou krajích, navíc společně s ČSSD. Nejčastěji byly dojednány koalice programově ideologicky vzdálené mezi ČSSD a ODS. Společně uzavřeli pět koalic, přičemž hned za nimi se co do četnosti dostaly menšinové vlády ČSSD. I když se jedná o absolutní obrat ve výsledcích voleb, povolebních koalicích i koaličních vztazích, nelze vyslovovat striktní závěry a je nutné vyčkat dalších voleb, které nám menšinové rady či vlády ČSSD s KSČM potvrdí, nebo vyvrátí.

---

⁸² KLÍMA, Michal: *Kvalita demokracie v České republice*. Praha 2001, s. 17.

Tabulka č. 14: Krajské koalice po volbách 2008⁸³

Název kraje	Koalice, vláda	Opozice	Počet mandátů v zastupitelstvu	Typ koalice
Středočeský kraj	Jednobarevná menšinová vláda ČSSD s podporou KSČM	ODS, „NSK“, KSČM	ČSSD 26 m. z 65 (KSČM 10)	Menšinová vláda
Jihočeský kraj	ČSSD + ODS	KSČM, KDU- ČSL	22 + 19 = 41 m. z 55 V= +13	MWC, MNP
Plzeňský kraj	Jednobarevná menšinová vláda ČSSD s podporou KSČM	ODS, KOALPLZ1, KSČM	ČSSD 19 m. ze 45 (KSČM 9)	Menšinová vláda
Karlovarský kraj	ČSSD + KSČM + Doktoři	ODS, „Altern“, KOAL_KV1	16 + 9 + 4 = 29 m. z 45 V= +6	Velká koalice
Ústecký kraj	ČSSD + ODS + 1 nezařazený (dříve za stranu S.cz)	KSČM, S.cz	22 + 13 + 1 = 36 m. z 55 V= +7	Velká koalice

⁸³ Další doplňkové zdroje:

David Rath se stal Středočeským hejtmánem. In: *Portál Středočeského kraje*, <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/aktuality/david-rath-se-stal-stredocesky-m-hejtm-anem.htm?pg=1> (25. 11. 2008)

Jiří Zimola je hejtmánem Jihočeského kraje. In: *Portál Jihočeského kraje*, [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=888&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=888&par[lang]=CS) (25. 11. 2008)

Členové rady Plzeňského kraje. In: *Portál Plzeňského kraje*, <http://www.kr-plzensky.cz/article.asp?sec=246> (4. 12. 2008)

KOCÁBKOVÁ, Naděžda: Ústecký kraj vede hejtmanka Jana Vaňková. In: *Portál Ústeckého kraje*, http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1644147&p1=84858 (30. 11. 2008)

Seznam radních. In: *Portál Libereckého kraje*, <http://www.kraj-lbc.cz/index.php?page=4086> (3. 12. 2008)

ČSSD, lidovci a SNK podepsali smlouvu o vládě v hradeckém kraji. In: *Portál Královéhradeckého kraje*, <http://www.kr-kralovehradecky.cz/> (15. 11. 2008)

ČTK: V pátém kraji se rozhodlo o složení krajské vlády. *České noviny*, 6. 11. 2008. http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=342951

ČSSD představila radní a podepsala dohodu s KSČM. In: *Krajský výkonný výbor kraje Vysočina*, <http://vysocina.cssd.cz/s104026/s104029/a3331.html> (10. 11. 2008)

ČTK: Jihomoravská ČSSD se dohodla s ODS na vládě. *Týden*, 17. 11. 2008. http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/podzimni-volby/jihomoravska-cssd-se-dohodla-s-ods-na-vlade_90962.html

Vznikla nová koalice pro Olomoucký kraj. In: *Portál Olomouckého kraje*, http://www.kr-olomoucky.cz/OlomouckyKraj/AktualityCeleClanky/KompletAktuality_CZ/vznikla_nova_koalice_pro_olomoucky_kraj_CZ.htm (27. 11. 2008)

Doplněno. Novým hejtmánem zlínského kraje se stal Stanislav Mišák. In: *Portál Zlínského kraje*, <http://zlin.cz/article.php?ID=361132> (15. 11. 2008)

ČTK: Hejtmán Palas povládně s dvěma náměstky z KSČM. *Týden*, 17. 11. 2008. http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/podzimni-volby/hejtm-an-palas-povladne-s-dvema-namestky-z-kscm_90270.html

Liberecký kraj	Menšinová koaliční vláda ČSSD + SOS s podporou komunistů	ODS, SLK, KSČM	15 + 3 = 18 m. z 45 (KSČM 8)	Menšinová vláda
Královéhradecký kraj	ČSSD + KDU-ČSL + SNK ED	ODS, KSČM	18 + 4 + 3 = 25 m. z 45 V= +2	MWC, MCWC, MRC
Pardubický kraj	ČSSD + KOAL PAR1	ODS, KSČM	19 + 9 = 28 m. z 45 V= +5	MWC, MRC, MCWC
Kraj Vysočina	Jednobarevná menšinová vláda ČSSD s podporou KSČM	ODS, KDU-ČSL, KSČM	ČSSD 21 m. z 45 (KSČM 8)	Menšinová vláda
Jihomoravský kraj	ČSSD + ODS	KSČM, KDU-ČSL	26 + 11 = 37 m. z 65 V= +4	MWC, MNP
Olomoucký kraj	ČSSD + ODS + KDU-ČSL	KSČM	27 + 13 + 5 = 45 m. z 55 V= +17	Široká koalice
Zlínský kraj	ČSSD + ODS + KDU-ČSL	KSČM, STAR + NEZ	18 + 11 + 6 = 35 m. z 45 V= +12	Velká koalice
Moravskoslezský kraj	ČSSD + KSČM	ODS, KDU-ČSL	31 + 11 = 42 m. z 65 V= +9	MWC, MNP, MCWC, MRC

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

3. 4 Zhodnocení krajských koalic

Odlišné závěry oproti statutárním městům přináší koalice vzniklé na úrovni krajů. Nejběžnější jsou zde koalice minimální vítězné, které se v letech 2000 a 2004 objevily v 61,54 % případů. Poslední krajské volby znamenaly pokles těchto koalic na necelých 40 % (pět krajů). Příčinu lze hledat v novém nastavení povolebního vyjednávání, ve kterém vítězná ČSSD oslovila všechny úspěšné politické strany, včetně KSČM. Namísto minimálních vítězných koalic vznikly čtyři menšinové vlády ČSSD s podporou do té doby vždy opoziční KSČM.⁸⁴

Velké koalice tvořily v letech 2000 a 2004 38 %, v roce 2008 došlo k mírnému poklesu na necelých 31 %. V porovnání se statutárními městy, ve kterých velké koalice dominují (ve všech zkoumaných volebních obdobích tvoří přes 60 % vytvořených koalic), zaznamenávám u krajských rad menší oblibu

⁸⁴ V roce 2008 byla KSČM na úrovni krajů poprvé vyzvána ke spolupráci.

tohoto typu koalic. Lze tedy tvrdit, že s klesající samosprávnou úrovní vzrůstá snaha stran vstoupit do koalice.

Dále je na této politické úrovni důležité sledovat pokles programového a ideologického průniku minimálních vítězných koalic (z 53,85 % v roce 2000 až na 23,08 % v roce 2008). Strany uzavírající koalice, které jsou podle teoretiků racionální volby nejlogičtější (MWC), se častěji uchylují ke kritériu počtu aktérů v koalici a programová a ideologická blízkost není zcela zásadní. Tuto tezi potvrzuje rok 2004 i 2008. V posledních krajských volbách došlo k vyrovnanosti koalic programově, ideologicky blízkých a koalic minimálně vítězných s nejmenším počtem aktérů, což bylo opět zapříčiněno novým způsobem vyjednávání. Tento vývoj potvrzuje stanovenou hypotézu, že na úrovni krajské politiky dochází k oslabování policy-seeking přístupu a naopak k posilování office-seeking přístupu zaměřeného na snahu stát se za každou cenu členem koalice. Toto tvrzení lze podepřít také častým spojenectvím (rok 2000 pětkrát, 2004 čtyřikrát a 2008 pětkrát) ODS a ČSSD.

Snižování počtu minimálních vítězných ideově a programaticky propojených koalic lze sledovat i u rad statutárních měst. Minimální vítězné koalice jsou obecně méně častým jevem této politické roviny, avšak pokles je patrný i zde. V roce 1998 byly vytvořeny tři minimální vítězné koalice ideologicky a programově blízké, v dalších dvou volebních obdobích už byly tyto koalice vytvořeny pouze dvě. Vzhledem k navyšování počtu statutárních měst tak došlo mezi roky 1998 a 2006 k poklesu těchto typů koalic z 23,08 % na 8,70 %.

Kapitola týkající se krajských voleb nám mj. potvrzuje teorii volebních cyklů, podle které je vládní strana uprostřed volebního období nejméně oblíbená, proto nejvíce ztrácí. Následně se tento jev projevuje v preferencích strany a zejména pak u voleb druhého řádu (SOE = second order election).⁸⁵ Hlavní vládní strana z celonárodní úrovně byla ve všech trojích krajských volbách vždy poražena nejsilnější opoziční stranou.

---

⁸⁵ ŠARADÍN, P.: *Teorie voleb druhého řádu...*, s. 33.

Tabulka č. 15: Srovnání četnosti typů krajských koalic

Typ koalice	Krajské koalice (13 krajů)					
	2000		2004		2008	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
MWC	8	61,54	8	61,54	5	38,46
• MRC	7	53,85	6	46,15	3	23,08
• MCWC	7	53,85	6	46,15	3	23,08
• MNP	5	38,46	8	61,54	3	23,08
• MSC	3	23,08	1	7,69	0	0,00
Velká koalice	3	23,08	4	30,77	3	23,08
• široká	2	15,38	1	7,69	1	7,69
Menšinová vláda	0	0,00	0	0,00	4	30,77

Zdroj: Vlastní analýza.

4. Celostátní úroveň politiky

4.1 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 1998

Abych mohla provést závěrečnou komparaci všech tří politických rovin, poslední část textu věnuji národní úrovni politiky. Prvním volbám, kterými se budu zabývat, předcházela neklidná politická atmosféra. Na počátku veškerého dění stály finanční skandály ODS, které vedly na podzim roku 1997 k rozpadu vládní koalice ODS, KDU-ČSL a ODA.⁸⁶ Sledovat předvolební dění není záměrem této práce, obrátím se tedy rovnou na výsledky předčasných voleb a povolební vyjednávání.

Agresivní kampaň vynesla na první místo ČSSD, jíž se podařilo oslovit 32,31 % voličů. Překvapivý výsledek přinesly volby pro ODS, která obdržela 27,74 % hlasů. Po vnitrostranické krizi a rozpadu vlády se jí podařilo oslovit o pouhých 4,57 % méně voličů než vítězná ČSSD. Třetí strana v pořadí, KSČM, získala pouze 11,03 % voličské podpory a stanula tak daleko za prvními dvěma stranami. Obsadila 24 mandátů, což pro druhou levicovou stranu české politické scény znamenalo o třetinu křesel méně ve srovnání s ČSSD. Uzavírací klauzuli překročily také KDU-ČSL a US, jejichž mandáty (20 a 19) se zdály na počátku vyjednávání o povolební koalici rozhodující.

Tabulka č. 16: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v roce 1998

Politická strana	Počet hlasů (% hlasů)	Počet mandátů
ČSSD	32,31	74
ODS	27,74	63
KSČM	11,03	24
KDU-ČSL	9,00	20
US	8,60	19

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

⁸⁶ ČERVENKA, JAN: *Současný stranický systém z perspektivy konfliktních linií*. In: KUNŠTÁT, Daniel (ed.): *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. Praha 2004, s. 132.

4. 1. 1 Utváření koalice

Volební kampaň byla doprovázena ostrým vymezováním se politických subjektů vůči sobě, což komplikovalo pozdější vyjednávání.⁸⁷ Žádná ze stran nezískala ve volbách podporu, která by ji umožňovala sestavit jednobarevnou většinovou vládu. Jelikož strany odmítly spolupráci s KSČM, nabízely se následující možnosti koaličních většinových vlád:

ODS + KDU-ČSL + US = 102 mandátů

ČSSD + KDU-ČSL + US = 113 mandátů

ČSSD + ODS = 137 mandátů

V úvahu připadala také alternativa menšinové koaliční vlády ČSSD s KDU-ČSL za podpory US, nebo KSČM.⁸⁸

Prezident Václav Havel pověřil předsedu vítězné strany Miloše Zemana sestavením vlády, který začal vyjednávat o koaliční dohodě s KDU-ČSL a US. I přes velkorysou nabídku ministerských křesel pro obě strany, US v čele se svým předsedou Janem Rumlem odmítla jakkoli spolupracovat s ČSSD, čímž došlo k zavržení varianty minimální vítězné ideologicky propojené koalice.⁸⁹ Možnost menšinové vlády ČSSD a KDU-ČSL za podpory US, či komunistů, pohřbil předseda lidovců Josef Lux slovy: „Křesťanští demokraté se nezúčastní vlády, ve které by byli pouze se sociální demokracií.“⁹⁰ Středolevá vláda (nepočítaje komunisty, se kterými byla spolupráce od počátku vyloučená) tak nedostala zelenou a bylo nutné vyjednávat dále.

Na řadu přišly debaty mezi ODS, KDU-ČSL a US o vzniku minimální vítězné ideologicky propojené koalice, které byly stejně tak neúspěšné jako předchozí snahy o vytvoření dohody. ODS i US si kladly podmínky, se kterými ani jedna strana nechtěla souhlasit, čímž došlo k zániku této varianty.⁹¹

Mezitím již probíhala jednání Miloše Zemana a Václava Klause, která se po celou dobu nesla v duchu odmítání velké koalice, nebo lépe minimální vítězné

---

⁸⁷ ČSSD již dříve deklarovala neochotu dohody s KSČM a ODS, 4. dubna 1998 prohlášení rozšířila ještě o US. Stejně tak US zavrhl povolební spolupráci s ČSSD. ŠARADÍN, Pavel: *Předvolební kampaň*. In: ŠARADÍN, Pavel: *Volby '98*. Brno 2000, s. 14.

⁸⁸ TROJAN, Michal: *Opoziční smlouva a Čtyřkoalice*. In: E-polis, <http://www.e-polis.cz/komparace/269-opozicni-smlouva-a-ctyrkoalice.html> (28. 2. 2009)

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ DÜRR, Jakub – ŽÍDKOVÁ, Markéta: *Povolební jednání a sestavení vlády*. In: ŠARADÍN, Pavel: *Volby '98*. Brno 2000, s. 140.

⁹¹ TROJAN, M.: *Opoziční smlouva ...*
CABADA, L.: c. d., s. 21.

koalice s co nejmenším počtem aktérů, ideologicky nepropojené. Přesto následný podpis „Smlouvy o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice“ dne 9. července 1998⁹² předsedy ČSSD a ODS uvrhl Českou republiku na čtyři roky vlády dvou nejvýznamnějších politických stran české levice a pravice.⁹³

4. 2 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002

V červnových volbách roku 2002 překročily 5% uzavírací klauzuli čtyři politické subjekty. Vítězem se stala ČSSD s 30,20 % voličské podpory. ODS získala zatím nejnižší počet hlasů, když nedokázala oslovit ani 1/4 voličů (24,47 %). Třetí místo obsadila KSČM pro ni s velice dobrým výsledkem 18,51 % hlasů. Tato strana značně posílila, získala 41 mandátů, což bylo o 17 více než ve volbách roku 1998.⁹⁴ Jak jsem uvedla u krajských voleb, 4K již neexistovala, místo ní vytvořily půl roku před volbami společnou kandidátku KDU-ČSL a US-DEU pod názvem Koalice, která oslovila 14,27 % voličů.⁹⁵

Tabulka č. 17: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2002

Politická strana	Počet hlasů (% hlasů)	Počet mandátů
ČSSD	30,20 %	70
ODS	24,47 %	58
KSČM	18,51 %	41
KOALICE KDU-ČSL, US-DEU	14,27 %	31

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

4. 2. 1 Utváření koalice

Vítězná ČSSD nezískala nadpoloviční většinu hlasů, nebyla proto schopná sestavit jednobarevnou většinovou vládu a musela o koalici vyjednávat s ostatními stranami. Již před volbami všechny strany odmítly povolební spolupráci s KSČM. Předseda strany Vladimír Špidla dostal svého slova a odmítl s KSČM vyjednávat,

⁹² FIALA, Petr – MIKŠ, František: *ODS a opoziční smlouva*. In: STANISLAV, Balík (ed.): *Občanská demokratická strana a česká politika*. Brno 2006, s. 42.

⁹³ ODS se neúčastnila hlasování o vyslovení důvěry vládě, za což získala posty předsedů Poslanecké sněmovny a Senátu, předsedy rozpočtového výboru, Nejvyššího kontrolního úřadu aj. Tamtéž, s. 42.

⁹⁴ Volební server ČSÚ.

⁹⁵ Pro koalici složenou ze dvou subjektů je potřeba získat 10 % hlasů.

i když by takto vytvořená koalice získala pohodlnou většinu 111 hlasů.⁹⁶ Proto je možné na základě výsledků voleb vysledovat tři většinové koalice:

ČSSD + ODS = 128 mandátů

ČSSD + Koalice = 101 mandátů

ČSSD + Koalice + ODS = 159 mandátů

Opakování koalice ČSSD a ODS se nejevila příliš reálně, i když v předvolební kampani předseda ODS Václav Klaus tuto variantu nezamítl. V pořadu televize Nova Sedmička prohlásil: „*Je nová situace a při vší kritičnosti k vládě sociální demokracie i ona je ve hře jako koaliční partner jak pro nás, tak pro čtyř, tří, dvoukoalici nebo jak se to dneska jmenuje*“⁹⁷. Projekt předcházejících čtyř let, ať už jej označíme jako menšinovou vládu ČSSD, či stejně jako Michal Klíma „skrytou tichou velkou koalici“⁹⁸, nakonec ani jedna ze stran nechtěla opakovat.⁹⁹

Zůstala tak jediná možnost povolební spolupráce. ČSSD oslovila Koalici a vzájemným vyjednáváním dospěly k úspěšnému vytvoření koalice, která v Poslanecké sněmovně disponovala 101 mandáty.¹⁰⁰ Jedná se o zcela typický příklad minimální vítězné koalice s co nejmenším počtem křesel. I když je patrný programový nesoulad ČSSD a US-DEU, KDU-ČSL sehrála roli pojítka, čímž došlo ke vzniku koalice ideologicky a programově blízké.

4.3 Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006

Volby v roce 2006 přinesly vítězství ODS, které však nebylo zcela přesvědčivé. I přes nejlepší volební výsledek ve volbách do Poslanecké sněmovny, 35,38 % hlasů, lze za vítěze voleb považovat také ČSSD, která po osmi letech vládnutí dokázala oslovit 32,32 % voličů. Znamenalo to pro ni o setinu lepší výsledek než ve volbách 1998. Svůj volební úspěch z roku 2002 nedokázala zopakovat KSČM, když získala 12,81 % hlasů. Tento propad lze nejpravděpodobněji vysvětlit úbytkem protestních hlasů voličů, kteří se svou volbou v roce 2002 snažili demonstrovat nesouhlas s menšinovou vládou ČSSD

---

⁹⁶ ŠARADÍN, Pavel: *Volby 2002: analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny*. Olomouc 2002, s. 117.

⁹⁷ FIALA, P. – MIKŠ, F.: c. d., s. 59.

⁹⁸ KLÍMA, M.: c. d., s. 21.

⁹⁹ STRNADOVÁ, L.: c. d., s. 38.

¹⁰⁰ Vláda byla složena z jedenácti členů ČSSD, třech ministrů KDU-ČSL a třech ministrů US-DEU. ŠARADÍN, P.: *Volby 2002...*, s. 119.

za podpory ODS. KDU-ČSL v těchto volbách nekandidovala v koalici s US-DEU a také ona zaznamenala poměrně velkou ztrátu. Obdržela 7,22 % hlasů, které jí přinesly 13 mandátů. Ve srovnání s 31 mandáty z předchozího volebního období lze považovat výsledek za špatný. Pátou stranou, která se nově objevila na politické scéně celostátní úrovně, se stala SZ se ziskem 6,29 % voličských preferencí a 6 mandátů.

Tabulka č. 18: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny v roce 2006

Politická strana	Počet hlasů (% hlasů)	Počet mandátů
ODS	35,38 %	81
ČSSD	32,32 %	74
KSČM	12,81 %	26
KDU-ČSL	7,22 %	13
SZ	6,29	6

Zdroj: Autorka podle dat Volebního serveru ČSÚ.

4. 3. 1 Utváření koalice

Výsledky voleb přinesly patovou situaci, proto také nejdelší povolební vyjednávání v historii České republiky trávající téměř osm měsíců. SZ se přidala na stranu ODS a KDU-ČSL, čímž pravicová i levicová formace disponovaly shodně 100 mandáty.¹⁰¹ Jednání o koalici se proto stalo velmi obtížné a dlouhé. Mým cílem však není popsat průběh vyjednávání, ale analyzovat vzniklou koalici, proto se zaměřím pouze na KDU-ČSL, která zde sehrála z pohledu teorie koalic, resp. teorie racionální volby, velice zajímavou roli.

Tato strana se snažila ze své pozice středové strany vytěžit v povolebním vyjednávání co nejvíce. Nejprve začala jednat s pravicí, později přistoupila k jednání s ČSSD, která se s ní snažila vytvořit společnou koalici za podpory KSČM.¹⁰² Postoj KDU-ČSL vycházel z office seeking přístupu, kdy se chtěla dostat do vlády za každou cenu. Současně se nabízí další vysvětlení jejího jednání. Strana chtěla těmito kroky demonstrovat svoji sílu a důležitost, aby v konečném výsledku získala od koaličních partnerů co nejvíce. Toto jednání by odpovídalo minimax strategii, která radí chovat se tak, abychom co nejméně ztratili a co

¹⁰¹NAXERA, Norbert: *Povolební vyjednávání v roce 2006*. In: *E-polis*, <http://www.e-polis.cz/aktualne/170-povolebni-vyjednavani-v-roce-2006.html> (12. 11. 2008)

¹⁰²CABADA, L.: c. d., s. 25.

nejvíce získali. Ať už byl záměr KDU-ČSL jakýkoliv, jedno je jisté. Svými nerozhodnými kroky a změnami postojů se z části zdiskreditovala u svých voličů a v preferencích oslabila.¹⁰³

Nakonec po dlouhých a často nepřehledných vyjednáváních došlo k ustavení vládní koalice ODS, KDU-ČSL a SZ, která získala důvěru 100 ku 97 hlasům. Utvořenou koalici definuji jako menšinovou koaliční vládu s podporou dvou, resp. tří opozičních poslanců.¹⁰⁴

4. 4 Zhodnocení koalic na celostátní úrovni

Na národní úrovni se v letech 1998 a 2007 objevily případy menšinových vlád, avšak z pohledu teorie koalic velmi odlišné. V roce 1998 došlo k vytvoření tzv. „opoziční smlouvy“, která umožnila vznik menšinové vlády ČSSD za tiché podpory ODS. I kdybych tuto dohodu považovala za základ koalice, nejednalo by se o podobný případ jako v roce 2007, kdy vzniklo spojení ODS, KDU-ČSL a SZ. Jedná se o menšinovou koaliční vládu programově a ideologicky blízkou. Pokud bych spolupráci ČSSD a ODS po volbách 1998 označila jako koaliční, jednalo by se o MWC s minimálním počtem aktérů, programově a ideologicky nepropojenou. Mezi těmito volebními obdobími došlo v roce 2002 k uzavření nejracionálnějšího typu koalice - minimální vítězné s nejmenším počtem křesel, programově a ideologicky propojené.

V každém ze tří volebních období se na počátku vedla vyjednávání směřující k dohodě mezi programově blízkými stranami. Příčinu spatřuji u této politické roviny v nutnosti spolupráce s partnerem s podobným ideologickým zaměřením, se kterým bude možná dohoda o návrzích zákonů, které chce strana ve svém funkčním období prosadit.

---

¹⁰³ *Volební model, stranické preference, vývoj voličských preferencí.* In: *Median*, http://www.median.cz/docs/preference_2006_10.pdf (22. 11. 2008)

¹⁰⁴ Poslanci Miloš Melčák a Michal Pohanka zvolení za ČSSD opustili sál, další sociální demokrat Petr Wolf použil při hlasování špatnou formulaci „jsem proti návrhu“ namísto „proti návrhu“, proto byl jeho hlas započítán, jakoby se zdržel hlasování. ŠKOCHOVÁ, Marie: *Analýza voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2006.* In: *E-polis*, <http://www.e-polis.cz/komparace/297-analyza-voleb-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-ceske-republiky-v-roce-2006.html> (12. 11. 2008)

Tabulka č. 19: Srovnání celostátních koalic

Celostátní koalice		
1998	2002	2006, resp. 2007
Menšinová vláda ČSSD (tichá skrytá velká koalice)	MWC, MSC, MRC, MCWC	Menšinová koaliční vláda

Zdroj: Vlastní analýza.

Závěr

Mezi analyzovanými úrovněmi lze vysledovat odlišnosti a učinit jisté závěry:

(1) Na celostátní a krajské úrovni vznikají nejčastěji koalice minimálně vítězné, avšak u jednotlivých úrovní se objevují odlišné varianty. V Poslanecké sněmovně dochází k vytváření vlád programově a ideologicky blízkých (s výjimkou roku 1998, u kterého byly programově i ideologicky propojené koalice znemožněny vzájemnou antipatií stranických lídrů ČSSD a US). V krajích tuto tendenci potvrdit nelze. Odpověď, proč tomu tak je, lze hledat v obsahu politik, které tyto úrovně řeší. U krajských vlád se jedná zejména o konkrétní otázky a praktické problémy, u kterých je možné najít shodu mezi stranami na pravé i levé škále politického spektra. Na celostátní úrovni dochází k tvorbě zákonů, u nichž strany vycházejí ze svých ideologických základů.¹⁰⁵

Jak práce potvrzuje, v krajích dochází k poklesu minimálních vítězných koalic založených na kritériu programové a ideologické blízkosti stran. Od roku 2000 do roku 2008 došlo ke snížení vzniku těchto koalic o 30,77 %. Přesto, že v letech 2000 a 2004 tvořily MWC 61,54 % (v roce 2008 došlo ke snížení na 38,46 %, což bylo způsobeno neobvyklým vznikem menšinových vlád), programově a ideologicky blízké koalice zaujímaly v prvním sledovaném roce 53,85 %, v roce 2004 46,15 % a v posledních krajských volbách již jen 23,08 %. U krajů tak začíná převládat office-seeking přístup nad policy-seeking přístupem. Strany se snaží za každou cenu dostat do koalice, aby nemusely zastávat nevýznamnou roli opozice (viz bod č. 3)

(2) V radách statutárních měst vznikly v letech 1998, 2002 a 2006 velké koalice vždy v nadpoloviční většině případů (61,54 %, 68,42 %, 60,87 %). U krajských koalic dochází k mírnému poklesu tohoto typu koalice. V letech 2000 a 2004 tvořily velké koalice 38,46 %, u posledních krajských voleb klesly na 30,77 %. V Poslanecké sněmovně nedošlo prozatím v žádném volebním období k výskytu velké koalice. Potvrzuje se nám tedy hypotéza, že s klesajícím stupněm politické samosprávy (směrem od celostátní ke komunální úrovni) dochází k častějšímu vytváření velkých koalic.

---

¹⁰⁵ LEBEDA, T.: *Volební systém pro krajské volby...*, s. 23.

Důvodů ke vzniku koalice s nadbytečným členem může být několik. Pohodlná většina přináší koalicím snazší vyjednávání jednotlivých návrhů, avšak hlavní důvod spatřuji v taktice stran. Pokud se vítězný politický subjekt spojí s větším počtem stran, znamená to pro něho lepší výhled do budoucna. Jestliže strana zvítězí v jedněch volbách, neplynou z toho pro ni žádné záruky ve volbách příštích. Avšak pokud přizve ke spolupráci strany, kterým následující volby umožňují sestavovat koalici, je pravděpodobné, že se v ní znovu objeví, i když ve volbách nezvítězí.

Proto je také možné sledovat v radách statutárních měst v hojné míře programaticky a ideově nepropojené koalice ODS a ČSSD. Jejich spolupráce, i přes ideologickou vzdálenost stran, je umožněna výše zmíněným argumentem obsahu politik, které jednotlivé politické úrovně projednávají. S klesajícím stupněm politické samosprávy dochází přímo úměrně k poklesu projednávání záležitostí, které vyžadují podobné zařazení stran na pravo-levé škále politického spektra. Na celostátní úrovni je obtížné dosáhnout shody týkající se například změny v daňové politice mezi ODS a ČSSD. Ve výkonných orgánech statutárních měst se však tyto strany bez větších problémů dohodnou na otázce rozšíření kanalizace apod.

Podle teorie her je možné tento způsob taktického jednání při tvorbě koalic vysvětlit na základě konceptu herních sad, podle kterého hráči v jedné situaci přemýšlí nad různými hrami, což může někdy vyvolávat dojem iracionálního chování. Ve skutečnosti se aktéři snaží ze současných zisků učinit výhody také do budoucna, resp. z jedné konkrétní hry si přičíst zisky i v jiných hrách.¹⁰⁶

(3) Dále je nutné odlišně vnímat vliv opozice u rad statutárních měst a krajů na straně jedné a u národní vlády na straně druhé. Pro strany ve statutárních městech, potažmo i v krajích je velmi důležité, aby se dostaly do rady města, jelikož v opozici se stávají pouhými kritiky bez možnosti ovlivnit fungování politiky. Velká města a kraje projednávají praktické problémy, snadněji se dohodnou s koaličními partnery a nepotřebují pro své návrhy získávat přeběhlíky z řad opozice. Navíc nejběžnější typ koalice ve statutárních městech – koalice velké – zajišťují stranám pohodlnou většinou v zastupitelstvu a opozice zůstává v pozadí, bez zřetelné možnosti cokoliv ovlivnit.

---

¹⁰⁶ TSEBELIS, George: *Nested Games*. British Journal of Political Science, 18, 1988, č. 2, s. 146.

Další nevýhoda pro opoziční strany ve velkých městech spočívá v silném postavení rady při projednávání některých záležitostí. Rada může určité otázky projednat sama, což znamená, že na hlasování do zastupitelstva se ne všechna agenda dostane.¹⁰⁷

Nevýhoda opozičních stran je spojována taktéž s médii. Ta se ve větší míře zaměřují na celostátní politiku, ve které je opozice stejně viditelná, někdy dokonce viditelnější, než samotná vládní koalice. Komunální politikou se nejvíce čtená celostátní média příliš nezabývají, jelikož se nejedná o oblast, která by poutala čtenáře a posluchače z celé České republiky. Opozice je tak pro voliče málo viditelná jak v konkrétním řešení politiky, tak v mediální sféře.

Distinkce vlivu opozice je opět nejvýraznější mezi statutárními městy a národní úrovní, jelikož krajská opozice má větší prostor kupříkladu v předvolební kampani. V posledních krajských volbách dokázala opoziční ČSSD za pomoci velmi výrazné a proti celostátní vládě zaměřené kampaně ovlivnit voliče a zvrátit vládnutí na krajských radnicích.

(4) Při porovnávání třech vybraných samosprávných úrovní je nutné odlišně vnímat taktéž menšinové vlády. Zatímco v Poslanecké sněmovně jsme se s touto formou vládnutí setkali jednou, popř. dvakrát, v posledních volbách do krajů se menšinové vlády objevily celkem čtyřikrát. I když má oficiálně KSČM ve všech případech hrát roli opozičního subjektu, ve skutečnosti by fungování těchto koalic nebylo možné. U nižších a vyšších územních samosprávných celků je k platnému usnesení nutná nadpoloviční většina všech členů.¹⁰⁸ Koalice tak musí mít záruku podpory nejen při vyslovení důvěry nové radě, ale také do budoucna, aby bylo umožněno její fungování. Oproti tomu v Poslanecké sněmovně stačí ke schválení návrhu zákona získat nadpoloviční většinu přítomných členů.¹⁰⁹

(5) Krajská úroveň politiky tvoří určitý mezistupeň mezi statutárními městy a národní úrovní, jak v počtu typů jednotlivých koalic, tak ve vlivu opozice. Ve větší míře se objevují koalice minimální vítězné, které jsou běžnější u celostátních vlád, avšak práce potvrdila také nemalý výskyt koalic velkých, které se nejčastěji objevují v radách statutárních měst. Četnost koaličních dohod mezi

---

¹⁰⁷ BALÍK, S.: *Česká komunální politika...*, s. 261.

¹⁰⁸ Zákon o obcích č. 128/2000 Sb., HLAVA IV, § 87. Zákon o krajích č. 129/2000 Sb., HLAVA IV, § 40.

¹⁰⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Hlava druhá, čl. 39 (2).

ČSSD, ODS (popřípadě dalších stran) lze taktéž zařadit mezi dvě další sledované roviny.

(6)¹¹⁰ Na všech analyzovaných úrovních lze vysledovat největší koaliční potenciál u KDU-ČSL, která tak potvrzuje své postavení středové strany. Koaliční vztahy s sebou přináší v průběhu jednotlivých voleb různé obměny související nejen s volebními výsledky. Po roce 1998 došlo ve statutárních městech nejčastěji ke spolupráci ODS s ideově blízkými stranami – KDU-ČSL, US a ODA. Ve čtyřech případech vedle sebe v koalici stanuly ODS a ČSSD. V roce 2002 se tyto dvě strany staly koaličními partnery již desetkrát a o čtyři roky později dokonce třináctkrát. Do roku 1998 dominovala na české politické scéně pravice. Tento trend se však s tímto volebním rokem mění a svoji sílu dokazuje také levice. Proto zesiluje spolupráce ODS a ČSSD, aby si obě tyto strany zajistily permanentní pozici v radách statutárních měst.

Koaliční vztahy v krajích tendují podobným směrem. V roce 2000 měla ODS silného koaličního partnera v podobě 4K, se kterou se dohodla na povolební spolupráci ve dvanácti krajích. Na začátku roku 2002 došlo k rozpadu 4K a v následujících volbách v roce 2004 došlo k oslabení koaličních vztahů mezi ODS a KDU-ČSL (devět společných koalic). Spolupráce ODS a ČSSD byla v obou letech podobná – pět koalic v roce 2000 a čtyři v roce 2004. Naprostý obrat, tentokrát způsobený absolutní změnou volebních výsledků, přinesly poslední krajské volby. Tradičním spojencům ODS a KDU-ČSL bylo umožněno stát se partnery koalice pouze dvakrát, navíc společně s ČSSD. Nejčastěji (pětkrát) vznikla koaliční dohoda mezi ČSSD a ODS, která se tak jeví jako nejstabilnější koaliční vztah krajské roviny.

Na celostátní úrovni se experiment opoziční smlouvy ČSSD a ODS již nezopakoval a tradičními spojenci vítězů se stávají strany ideologicky a programově blízké.

(7) Jak je z výše uvedených argumentů patrné, oslabující prvek komunální politiky pramení z nedostatečné alternace rad ve statutárních městech, což s sebou zároveň přináší nižší soutěživost politiky. Troje volby do zastupitelstev statutárních měst nejsou dostatečné k utváření striktních závěrů, avšak prozatím se

---

¹¹⁰ Pokud u hodnocení koaličních vztahů neuvedu, že se jedná o výlučnou koalici daných stran, znamená, že v ní stanuly ještě další politické strany, které však nejsou pro toto hodnocení zásadní, proto je pro lepší přehlednost neuvádím.

tyto teze potvrzují. Celostátní politika tímto deficitem netrpí a od roku 1998 dochází k obměně vládní moci mezi pravicí a levicí bez větších problémů.

Další výzkum v oblasti teorie koalic a jejího praktického využití by byl možný v porovnání s jinými evropskými zeměmi. Zaměřila bych se na četnost výskytu jednotlivých koalic na samosprávných úrovních a národní úrovni v dalších zemích a provedla komparaci s Českou republikou. Srovnáním by bylo možné zjistit, zda se závěry učiněné v této práci o vytváření koalic v České republice shodují s dalšími zeměmi, či nikoliv.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

Portál statutárního města Brna - <http://www.brno.cz/>

Portál statutárního města České Budějovice - <http://www.c-budejovice.cz/>

Portál statutárního města Děčín - <http://www.mmdecin.cz/>

Portál statutárního města Frýdek-Místek - <http://www.frydek-mistek.cz/>

Portál statutárního města Havířov - www.havirov-city.cz/

Portál statutárního města Hradec Králové - <http://www.hradeckralove.org/>

Portál statutárního města Chomutov - www.chomutov-mesto.cz/

Portál statutárního města Jihlava - www.jihlava.cz/

Portál statutárního města Karlovy Vary - <http://www.mmkv.cz/>

Portál statutárního města Karviná - <http://www.karvina.cz/>

Portál statutárního města Kladno - <http://www.mestokladno.cz/>

Portál statutárního města Liberec - <http://www.liberec.cz/>

Portál statutárního města Mladá Boleslav - <http://www.mb-net.cz/>

Portál statutárního města Most - <http://www.mumost.cz/>

Portál statutárního města Olomouce - <http://www.olomouc.eu/>

Portál statutárního města Opava - <http://www.opava-city.cz/>

Portál statutárního města Ostrava - <http://www.ostrava.cz/>

Portál statutárního města Pardubice - <http://www.mmp.cz/>

Portál statutárního města Plzeň - <http://www.plzen.eu/cz/>

Portál statutárního města Přerov - <http://www.mu-prerov.cz/>

Portál statutárního města Teplice - <http://www.teplice.cz/>

Portál statutárního města Ústí nad Labem - <http://www.usti-nad-labem.cz/>

Portál statutárního města Zlín - <http://www.zlin.eu/>

Portál Středočeského kraje - <http://www.kr-stredocesky.cz/>

Portál Jihočeského kraje - <http://www.kraj-jihocesky.cz/>

Portál Plzeňského kraje - <http://www.kr-plzensky.cz>

Portál Karlovarského kraje - http://www.kr-karlovarsky.cz/kraj_cz

Portál Ústeckého kraje - <http://www.kr-ustecky.cz>

Portál Libereckého kraje - <http://www.kraj-lbc.cz>

Portál Královéhradeckého kraje - <http://www.kr-kralovehradecky.cz>

Portál Pardubického kraje - <http://www.pardubickykraj.cz>

Portál Kraje Vysočina - <http://www.kr-vysocina.cz>

Portál Jihomoravského kraje - <http://www.kr-jihomoravsky.cz>

Portál Olomouckého kraje - <http://www.kr-olomoucky.cz>

Portál Zlínského kraje - <http://www.kr-zlinsky.cz>

Portál Moravskoslezského kraje - <http://www.kr-moravskoslezsky.cz>

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR, ve znění pozdějších předpisů

Volební server ČSÚ - <http://www.volby.cz/>

Zákon o krajích č. 129/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů

Zákon o obcích č. 128/2000 Sb. ve znění pozdějších předpisů

Literatura

- BALÍK, Stanislav: *Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností*. Brno 2008, 387 s.
- BALÍK, Stanislav (ed.): *Komunální volby v České republice v roce 2002*. Brno 2003, 143 s.
- BALÍK, Stanislav: *Komunální volby 2006*. *Revue politika*, 14, 2006, č. 9, s. 11–14.
- BALÍK, Stanislav – KYLOUŠEK, Jakub (eds.): *Krajské volby v České republice 2004*. Brno 2005, 235 s.
- BALÍK, Stanislav (ed.): *Občanská demokratická strana a česká politika*. Brno 2006, 325 s.
- BUDGE, Ian – LAVER, Michael: *Office Seeking and Policy Pursuit in Coalition Theory*. *Legislative Studies Quarterly*, 11, 1986, č. 4, s. 485–509. (<http://www.jstor.org/>)

- CABADA, Ladislav (ed.): *Koalice a koaliční vztahy*. Plzeň 2006, 223 s.
- HUDÁK, Jakub - JÜPTNER, Petr: *Komunální politické systémy*. Praha 2003, 190 s.
- HERMAN, Valentine – POPE, John: *Minority Governments in Western Democracies*. *British Journal of Political Science*, 3, 1973, č. 2, s. 191–212. (<http://www.jstor.org/>)
- KLÍMA, Michal: *Kvalita demokracie v České republice*. Praha 2001, 179 s.
- KUNŠTÁT, Daniel (ed.): *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. Praha 2004, 226 s.
- LAVER, Michael – SCHOFIELD, Norman: *Multiparty Government: The Politics of Coalition in Europe*. Oxford 1990, 308 s.
- LEBEDA, Tomáš – NOVÁK, Miroslav (eds.): *Volební a stranické systémy ČR v mezinárodním srovnání*. Dobrá Voda 2004, 485 s.
- LEISERSON, Michael: *Factions and Coalitions in One-Party Japan: An Interpretation Based on the Theory of Games*. *The American Political Science Review*, 62, 1968, č. 3, s. 770–787. (<http://www.jstor.org/>)
- MRKLAS, Ladislav (ed.): *Krajské volby 2000. Fakta, názory, komentáře*. Praha 2001, 166 s.
- OUTLÝ, Jan – ŠARADÍN, Pavel (eds.): *Studie o volbách do zastupitelstev v obcích*. Olomouc 2004, 234 s.
- RIKER, William: *The Theory of Political Coalitions*. New Haven 1962, 300 s.
- ŘÍCHOVÁ, Blanka: *Přehled moderních politologických teorií*. Praha 2000, 303 s.
- STRMISKA, Maxmilián a kol.: *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha 2005, 728 s.
- ŠARADÍN, Pavel (ed.): *Krajské volby v České republice*. Olomouc 2006, 259 s.
- ŠARADÍN, Pavel: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc 2008, 161 s.
- ŠARADÍN, Pavel (ed.): *Volby '98*. Brno 2000, 144 s.

ŠARADÍN, Pavel: *Volby 2002: analýza programů a výsledků ve volbách do Poslanecké sněmovny*. Olomouc 2002, 119 s.

ŠARADÍN, Pavel – ŠULÁK, Tomáš: *Krajské volby 2000 Olomoucký kraj*. Olomouc 2001, 160 s.

ŠVEC, Kamil: *Aplikace teorie koalic na proces utváření krajských rad v České republice*. Bakalářská práce. Hradec Králové, FHS UHK, s. 665–666.

TSEBELIS, George: *Nested Games*. *British Journal of Political Science*, 18, 1988, č. 2, s. 145–170. (<http://www.jstor.org/>)

Internetové zdroje

Analýza výsledků krajských voleb v roce 2008. In: Politicko-analytická sekce ČSSD, www.cssd.cz/s21238/21236-Analyza-krajskych-voleb-2008.doc (18. 3. 2009)

BALCAR, Karel: *ODS v Ostravě do opozice*. *Právo*, 13. 11. 2002. (www.anopress.cz)

ČSSD představila radní a podepsala dohodu s KSČM. In: *Krajský výkonný výbor kraje Vysočina*, <http://vysocina.cssd.cz/s104026/s104029/a3331.html> (10. 11. 2008)

ČTK: *Hejtman Palas povádně s dvěma náměstký z KSČM*. *Týden*, 17. 11. 2008. (http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/podzimni-volby/hejtman-palas-povladne-s-dvema-namestky-z-kscm_90270.html)

ČTK: *Jihomoravská ČSSD se dohodla s ODS na vládě*. *Týden*, 17. 11. 2008. (http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/politika/podzimni-volby/jihomoravska-cssd-se-dohodla-s-ods-na-vlade_90962.html)

ČTK: *V pátém kraji se rozhodlo o složení krajské vlády*. *České noviny*, 6. 11. 2008. (http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=342951)

Dohoda. *Českobudějovické listy*, 23. 11. 1998. (www.anopress.cz)

JANUSZEK, Tomáš: *ČSSD vůči pravici hrála jen hru*. *Region Havířov*, 7. 12. 1998. (www.anopress.cz)

Emailová pošta: HNÍZDILOVÁ Ivana: *Členové statutárního zastupitelstva Plzeň po volbách v roce 1998*, 16. 2. 2009.

Emailová pošta: HABROVÁ Romana: *Členové statutárního zastupitelstva Ústí nad Labem po volbách v roce 1998*, 16. 2. 2009.

FIALOVÁ, Barbora: *ČSSD chce kraji vládnout sama*. Vyškovský deník, 29. 10. 2008. (<http://vyskovsky.denik.cz/volby-2008/cssd-chce-kraji-vladnout-sama20081029.html>)

HÁJEK, Karel: *V Českých Budějovicích si zopakují volby na radnici*. Mladá fronta Dnes, 19. 12. 1998. (www.anopress.cz)

Havířov - skanzen socialismu - a jak k tomu došlo. Region Havířov, 5. 1. 1999. (www.anopress.cz)

Historie. In: Oficiální stránky US-DEU, <http://www.us-deu.cz/index.php?typ=UEA&showid=65> (20. 3. 2009)

HLAVÁČEK, Jaroslav: *První „rudé“ statutární město*. Britské listy, 11. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Hradecký demokratický klub: *Dohoda o koaliční spolupráci v Zastupitelstvu města Hradec Králové v letech 2002-2006*. Hradec Králové 11. 11. 2002, http://www.ortex.cz/hoste/os/2002HK_dohoda.htm (12. 1. 2009)

Jak budou vypadat radnice statutárních měst do příštích komunálních voleb. Právo, 2. 12. 1998. (www.anopress.cz)

Karvinou povede komunistický primátor. Hospodářské noviny, 7. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Koalici při volbě primátora Pardubic podpořili i komunisté a lidovci. Mladá fronta Dnes, 13. 11. 2002. (www.anopress.cz)

KOŠŤÁK, Jiří: *Zastupitelé za VPM tvrdí, že budou důslednou opozicí*. Hradecké noviny, 1. 12. 1998. (www.anopress.cz)

KRÁL, JAN: *Havířov má komunistickou primátorku*. Lidové noviny, 25. 11. 2002 (www.anopress.cz)

KRÁL, Jan – STUHLÍK, Dušan: *Komunisté dobývají radnice na Moravě*. Lidové noviny, 13. 11. 2002. (www.anopress.cz)

LANGR, Ivan – SILNÁ, Barbora: *V Liberci koalice ODS, ČSSD a sportovců*. Právo, 24. 10. 2006. (www.anopress.cz)

LANGER, Jiří: *Kittner zůstává v čele Liberce*. Severočeské noviny, 7. 11. 2002. (www.anopress.cz)

LANGER, Jiří: *Lídři koalice podepsali dohodu*. Liberecký den, 8. 11. 2002. (www.anopress.cz)

LIPPL, František: *ODS pod Černou věží vyhrála, ale primátora pustila*. Českobudějovické listy, 5. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Města ovládly velké koalice. Profit, 27. 11. 2006. (www.anopress.cz)

Město Zlín má koaliční dohodu. Mladá fronta Dnes, 11. 11. 2002. (www.anopress.cz)

NAXERA, Norbert: *Povolební vyjednávání v roce 2006*. In: *E-polis*, <http://www.e-polis.cz/aktualne/170-povolebni-vyjednavani-v-roce-2006.html> (12. 11. 2008)

ODS jedná o koalici s ČSSD v 15 městech. Právo, 24. 10. 2006. (www.anopress.cz)

ODS vytěžila z 21 vítězství 17 primátorů. Právo, 8. 11. 2006. (www.anopress.cz)

Opava má koalici. Právo, 9. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Primátoři statutárních měst a starostové městských částí Prahy, Brna a Ostravy. Lidové noviny, 1. 12. 1998. (www.anopress.cz)

Primátorem Teplic je opět Kubera. Právo, 19. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Prohraný střet o střed. Čtrnáctideník Cevro, 7. 12. 2008 (http://www.cevro.cz/dwn/198260/209940_D_cs_14denik_2008_specialii.pdf)

Představujeme nové členy městské rady. Plzeňský deník, 16. 11. 2002. (www.anopress.cz)

Představujeme radní. Hradecké noviny, 21. 11. 2002. (www.anopress.cz)

ROUBALOVÁ, Alena: *Liberec dál baštou pravice*. Severočeské noviny, 25. 11. 1998. (www.anopress.cz)

Rozhodující faktory prohry ODS podle stranické analýzy. České noviny, 3. 12. 2008. (<http://www.ceskenoviny.cz/domov/volby/zpravy/rozhodujici-faktory-volebni-prohry-ods-podle-stranicke-analyzy/347777>)

SEDLÁK, Gabriel: *Pravice a levice vládnou městům společně*. Lidové noviny, 27. 11. 1998. (www.anopress.cz)

ŠKOCHOVÁ, Marie: *Analýza voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2006*. In: *E-polis*, <http://www.e-polis.cz/komparace/297-analyza-voleb-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-ceske-republiky-v-roce-2006.html> (12. 11. 2008)

ŠTĚTKA, Jan: *Nůž na radnici*. Euro, 30. 10. 2006. (www.anopress.cz)

TONAROVÁ, Šárka: *Mostecký magistrát bez komunistů*. Právo, 15. 11. 2002. (www.anopress.cz)

TRNKA, Ivan: *Primátorem Karviné se stal komunista Petráš*. Právo, 9. 11. 2002 (www.anopress.cz)

TROJAN, Michal: *Opoziční smlouva a Čtyřkoalice*. In: *E-polis*, <http://www.e-polis.cz/komparace/269-opozicni-smlouva-a-ctyrkoalice.html> (28. 2. 2009)

V Budějovicích bude vládnout ODS, KDU-ČSL a ČSSD. Právo, 5. 11. 2002. (www.anopress.cz)

V Hradci bude vládnout široká koalice, v opozici jen komunisté. NetImpuls, 12. 11. 2002 (www.anopress.cz)

V Karlových Varech a ve Zlíně mají primátorky. Právo, 2. 11. 2006. (www.anopress.cz)

V řadě měst už byly sestaveny koalice, ODS se spojuje i s ČSSD. Rádio Praha ČRo 7, 29. 10. 2006 (www.anopress.cz)

Volební model, stranické preference, vývoj voličských preferencí. In: *Median*, http://www.median.cz/docs/preference_2006_10.pdf (22. 11. 2008)

WOLLNER, Marek: *Útěk do věku bezpáteřnosti*. Týden, 28. 12. 1998. (www.anopress.cz)

Přílohy

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

4K	Čtyřkoalice
„Altern“	„ALTERNATIVA PRO KRAJ“
ANO	Aliance nezávislých občanů
COEX	Coexistentia - Soužití
ČBNNV	Českobudějovická nezávislá nová volba
ČP	Česká pravice
ČSNS	Česká strana národně sociální
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
DEU	Demokratická unie
Doktoři	Doktoři (za uzdravení společnosti)
DRS	Demokratická regionální strana
DŽJ	Důchodci za životní jistoty
ED	Evropští demokraté
ED + NSK	Evropští demokraté a nezávislý starostové pro kraj
HDK	Hradecký demokratický klub
HPB	Hnutí za prosperitu Brna
HPH	Hnutí pro Havířov
HSMS	Hnutí samosprávné Moravy a Slezska
KAN	Klub angažovaných nestraníků
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KOA	Karlovarská občanská iniciativa
KOAL_KV	Koalice pro Karlovarský kraj (KDU-ČSL + SZ)
KOAL_KV1 NEZÁVISLÝCH	Koalice pro Karlovarský kraj (KDU-ČSL + HNUTÍ ZA HARMONICKÝ ROZVOJ OBCÍ A MĚST)
KOAL_PAR	Koalice pro Pardubický kraj (KDU-ČSL + US-DEU)

KOALPAR1	Koalice pro Pardubický kraj (KDU-ČSL + SNK ED, Nestráníci)
KOALPLZ1	Koalice pro Plzeňský kraj (KDU-ČSL + SNK ED)
KOAL_STČ	Koalice pro Středočeský kraj (KDU-ČSL + US-DEU)
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LUSZ	Liberecká unie pro sport a zdraví
MDS	Moravská demokratická strana
NEZ	Nezávislí
NK	Nezávislí kandidáti
NPM	Nestráníci pro Moravu
„NSK“	„Nezávislí starostové pro kraj“
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
OK-PK	Občanská koalice - Politický klub
OS	Strana pro otevřenou společnost (od 17. 3. 2001 SOS)
PHZ	ZVON
PVP	Pravá volba pro Plzeň
S.cz	Severočeši.cz
SDČR	Sdružení důchodců ČR
SD-SN	Spojení demokraté – Sdružení nezávislých
SDRUŽ.PK	Sdružení pro Pardubický kraj (SZ + SŽJ)
SLK	Starostové pro Liberecký kraj
SNK	Sdružení nezávislých kandidátů
SNK ČB	Sdružení nezávislých kandidátů města České Budějovice
SNK ED	SNK Evropští demokraté
SOS	Strana pro otevřenou společnost
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku - Republikánská strana Československa

STAR + NEZ STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ PRO ZLÍNSKÝ KRAJ (ZHN +
NSK)

SZ	Strana zelených
SZR	Strana zdravého rozumu
SZSP	Sdružení pro zdraví, sport a prosperitu
SŽJ	Strana za životní jistoty
US	Unie Svobody
US-DEU	Unie svobody – Demokratická unie
USZ	Unie pro sport a zdraví
VPK	Volba pro kraj
VPM	Volba pro město
VpMB	Volba pro Mladou Boleslav
ZEL_MOR	ZELENÁ pro MORAVU
ZHN	Zlínské hnutí nezávislých
ŽS	Živnostenská strana

Abstrakt

Srovnávací analýza utváření koalic ve statutárních městech, krajích a na celostátní úrovni

Tématem práce je srovnání četnosti tvorby koalic ve statutárních městech, krajích a na celostátní úrovni po tři volební období. U všech zmíněných rovin analyzuji volební výsledky parlamentních stran a následně se zabývám utvářením povolebních koalic. První kapitola se týká teorie koalic, ze které budu vycházet v další části textu. Podle množství uzavřených koalic nastíním tendování každé politické roviny. Druhá kapitola se zabývá komunální úrovní politiky a vznikem koalic po volbách v letech 1998, 2002 a 2006. Jelikož se jedná o rovinu skládající se z více než šesti tisíc obcí různých velikostí, nebylo by vhodné zkoumat vytváření koalic ve všech těchto obcích komplexně. Výsledky by přinesly omezenou vypovídací hodnotu, proto jsem vybrala statutární města, která jsou svojí velikostí a fungováním politiky s dalšími sledovanými úrovněmi srovnatelná. Text potvrzuje stanovenou hypotézu, že nejčastějším typem koalic ve statutárních městech jsou koalice velké. Další část práce zaujímá krajská politika po volbách v letech 2000, 2004 a 2008. Na této politické rovině dochází z velké části k výskytu koalic minimálních vítězných. Oslabují však koalice programově a ideologicky blízké a poslední krajské volby přinesly neobvyklý typ vlády na krajské úrovni – menšinové kabinetu. Celostátní politika je poslední sledovanou rovinou, pro kterou je důležitá spolupráce se stranami programově i ideologicky blízkými. Tato distinkce mezi krajskou a celostátní politikou v tvorbě koalic vyplývá z obsahu politik, které jsou na těchto úrovních řešeny. Konečná část textu se zaměřuje zejména na srovnání typů koalic a koaličních vztahů všech tří rovin.

Abstract

Comparative analysis of the formation of coalitions in corporate towns, regions and nation-wide level

The theme of my bachelor thesis is a comparison of the frequency of the coalition's formation in corporate towns, regions and nation-wide level during three electoral terms. At first I analyse election returns of the parliamentary parties and consequently I deal with the formation of the coalitions. First chapter is related to a theory of coalitions, which I will use in the next part of the text. According to a number of created coalitions, I will draw out the tendency of each political level. The next chapter is concerned with a policy at the municipal level and creation of coalitions after elections in 1998, 2002 and 2006. Since this political level is consisted of more than six thousand municipal councils, it would not be appropriate to research these coalitions complexly. The results would bring us limited predicative value hence I chose corporate towns, because their size and political functioning are most similar to other pursued levels. The text confirms set up hypotesis, that the most frequent types of coalitions in corporate towns are large coalitions. The county policy after elections in 2000, 2004 and 2008 is the next volume of my work. In this political level we can largely find minimal winning coalitions. Nevertheless there weaken minimal range coalitions and minimal connected winning coalitions. The last regional elections brought an unusual type of government – minority cabinet. The last level of analysis is the nation-wide policy. In this level it is important that parties with similar program and ideology will form coalition. This distinction between county and nation-wide policies results from different propositions, which these units have to solve. The final part of the thesis focuses especially on comparison of the type of coalitions and coalitional relationships of all three levels.

Anotace

Jméno a příjmení:	Drahomíra Rybová
Název katedry a fakulty:	Politologie a evropská studia, Filozofická fakulta
Název práce:	Srovnávací analýza utváření koalic ve statutárních městech, krajích a na celostátní úrovni
Vedoucí práce:	Mgr. Eva Bradová
Rok obhajoby:	2009

Počet znaků (bez mezer):	78 781
Počet příloh:	1
Počet titulů použité literatury:	115
Klíčová slova:	Koalice, statutární města, kraje, celostátní politika, volby, koaliční vztahy
Anotace práce:	<p>Práce se zabývá četností jednotlivých typů koalic, které vznikly ve statutárních městech, krajích a na celostátní úrovni. U každé politické roviny jsou analyzovány volební výsledky a vzniklé povolební koalice. Ve statutárních městech a na národní úrovni jsem se zaměřila na volby v letech 1998, 2002 a 2004. Jelikož se první krajské volby konaly až v roce 2000, neexistuje mezi rovinami časová shoda konání voleb. Tuto politickou úroveň jsem proto analyzovala v letech 2000, 2004 a 2008. Konečná část textu se zaměřuje zejména na srovnání typů koalic a koaličních vztahů všech tří rovin.</p>